

SỔ TAY NGHỆ NHÂN

CÂY CÀNH

NXB VĂN HÓA THÔNG TIN

SỔ TAY NGHỆ NHÂN CÂY CẢNH

SUU TẦM VÀ BIÊN SOẠN

Nguyễn Ngọc Thạch, Hoàng Anh Tuyên, Đặng Linh Chi

CHỦ BIÊN

Nguyễn Ngọc Thạch

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA THÔNG TIN
- Hà Nội 2003 -

SỔ TAY NGHỆ NHÂN CÂY CẢNH

LỜI GIỚI THIỆU

Những năm gần đây, ở nước ta đã xuất hiện nhiều cuốn sách giới thiệu về cây cảnh và kỹ thuật trồng, chăm sóc, tạo dáng cây cảnh, cây thế. Nhiều kỹ thuật mới đã được phổ biến rộng rãi đến những người yêu thích thiên nhiên, làm cho con người gần gũi hơn với thiên nhiên. Và chính thiên nhiên đã góp phần làm vơi đi nỗi nhọc nhằn, những lo toan vất vả mà con người hàng ngày đã phải chịu đựng.

Cây cảnh, cây thế đã không còn là độc quyền của một số người có điều kiện kinh tế khá giả như nhiều năm trước đây. Ngày nay, trên lan can, sân thượng hay bất cứ một khoảng trống trước sân trong mỗi gia đình chúng ta đều thấy thấp thoáng những chậu cây xanh tươi mát, thậm chí hàng năm vẫn đều đặn trở hoa kết trái. Nhiều cô, bác, anh, chị đã sưu tầm được những cây cảnh đẹp, và hàng ngày vẫn thực hiện công việc của

những nghệ nhân không chuyên như chăm sóc, cắt tỉa, uốn sửa nhằm làm cho cây cảnh của mình ngày càng có giá trị hơn. Cũng có người, nhờ tiếp thu được những kỹ thuật thích hợp, đã tự mình làm ra những cây cảnh, cây thế đẹp từ những cây nguyên liệu vốn rất bình thường được mua về với giá khá rẻ.

Chúng tôi, những người sưu tầm và giới thiệu cuốn sách này, vốn cũng chỉ là những người làm vườn không chuyên, lúc đầu, vì yêu mến vẻ đẹp của cây cảnh, cây thế mà tìm đến với những nghệ nhân nổi tiếng về cây cảnh, cây thế trên thế giới (nhiều người trong số họ đã từng tu nghiệp ở Nhật Bản và nay đang là những nghệ nhân có tên tuổi, có những cây cảnh đoạt giải cao trong các kỳ triển lãm quốc tế về cây cảnh, cây thế), học và làm theo những điều mà họ phổ biến, từ đó chọn lọc *những kỹ thuật mà một người làm vườn không chuyên có thể thực hiện được một cách dễ dàng và có kết quả*, tập hợp lại trong cuốn sách có tên gọi "**Sổ tay nghệ nhân cây cảnh**" này, với mong muốn thông tin, chia sẻ cùng những ai yêu thích hoặc có ý định làm một điều gì đó với những cây xanh của mình những hiểu biết - không phải chỉ của chúng tôi - mà chủ yếu là của các nghệ nhân cây cảnh, cây thế nổi tiếng thế giới, những điều mà chính các nghệ nhân đó

đã tích lũy được trong nhiều thập kỷ làm cây cảnh, cây thế của họ.

Thành thật mà nói, chúng tôi chỉ thực hiện điều mà chính các nghệ nhân đó mong muốn, là được “chia sẻ với các bạn những điều thú vị và kiến thức mà” họ “đã thu hoạch được”. “Trên tất cả, ... thông tin đến và khích lệ những ai yêu thích công việc đầy thách thức khi làm việc với những cây đang phát triển và điều thú vị lớn nhất là khi con người và thiên nhiên cùng làm việc nhằm thực hiện một thứ lao động nghệ thuật, dù đó là một người coi việc làm này là một thú tiêu khiển riêng, một nhà sưu tầm cây cảnh hoặc một người làm cây cảnh chuyên nghiệp.” (Colin Lewis)

Đúng như tên gọi của nó, cuốn “Sổ tay nghệ nhân cây cảnh” này chỉ tập trung giới thiệu các kỹ năng và một số bài thực hành của các nghệ nhân nổi tiếng thế giới, được minh họa bằng hình ảnh do chính bản thân các nghệ nhân đó thể hiện, nhằm giúp số đông độc giả là những người làm vườn không chuyên dễ dàng tiếp thu và hoàn thiện kỹ năng thực hành của mình. Ngoài ra chúng tôi cũng giới thiệu thêm một số cây cảnh đẹp của các nghệ nhân có tên tuổi trên thế giới để các bạn cùng thưởng ngoạn, đồng thời làm giàu thêm khả năng sáng tạo của mình trong quá trình làm cây cảnh, cây thế.

Do khả năng và hiểu biết còn hạn chế, cuốn sách chắc chắn không tránh khỏi còn nhiều khiếm khuyết, nhóm tác giả rất mong nhận được ý kiến đóng góp của độc giả hâm mộ trên cả nước.

Nhóm tác giả

NỘI DUNG

I. KỸ NĂNG THỰC HÀNH

1. Ghép cành và rễ theo phương pháp xâu chỉ
2. Sự lão hoá của cây cảnh và kỹ thuật bó rễ tạo dáng cổ thụ cho vỏ cây
3. Cắt tỉa cành
4. Làm jin và sharis
5. Chiết cành
6. Chẻ cây
7. Cắt tỉa lá
8. Cải thiện bộ rễ nổi của cây
9. Rêu và việc sử dụng rêu trong kỹ thuật làm cây cảnh
10. Làm chậu xỉ măng
11. Kinh nghiệm xử lý những cây rụng lá vào mùa đông
12. Bài học từ những giá trị đích thực của cây cảnh mini

II. MỘT SỐ BÀI THỰC HÀNH CỦA CÁC NGHỆ NHÂN

1. Tạo ra cây cảnh mini từ một cây con

2. Làm cây cảnh mini từ một cây chiết
3. Tạo ra cây cảnh mini từ một bụi cây
4. Biến những cây thông khăng khiu thành một khóm cây thế độc đáo
5. Lại một lần thành công "ngoài kế hoạch"
6. Hãy xem "Cặp Vũ công" của Stefan Straud
7. Mười năm phát triển của một cây thông
8. Cải tạo một cây nguyên liệu yếu ớt
9. Khai thác triệt để những ưu điểm sẵn có của cây

III. GIỚI THIỆU MỘT SỐ TÁC PHẨM CÂY CẢNH ĐẸP CỦA CÁC NGHỆ NHÂN CÓ TÊN TUỔI TRÊN THẾ GIỚI

1. Cây thông núi của Pius Notter (đoạt giải nhất kỳ thi cây cảnh quốc tế năm 2000)
2. Cây hoa giấy thế nửa thác của Robert Steven
3. Cây thích hàng rào Nhật Bản của Masahiko Kimura
4. Cây thông đen của Kubota
5. Cây thủy tùng Nhật Bản của người Itali (đoạt giải nhất Award Center International 2002)
6. Cây cúc áo của Alan Kieffer (đoạt giải nhất về thiết kế kiểu dáng năm 1998)

7. Cây cối Trung Hoa trong điệu 'Vũ Ba lê' (đoạt giải nhất về thiết kế kiểu dáng năm 2000)
8. Cây si tàu của người Mỹ (đoạt giải thiết kế kiểu dáng năm 2002)
9. Cây thông rụng lá Châu Âu của Colin Lewis
10. Cây độc cần Tây Âu – “Con thuyền trong giồng tổ” của Colin Lewis
11. Cây du Anh quốc của Colin Lewis
12. Cây thông dáng thác núi của Colin Lewis
13. Cây vân sam hoa vàng ‘như dát ngọc’ của Colin Lewis
14. Cây thích lá đỏ Nhật Bản của Colin Lewis
15. Cây mộc qua Trung Hoa của Karin
16. Cây cối California của Ernie Kuo (đoạt hai giải nhất)
17. Cây hoa giấy ở California của Ernie Kuo
18. Cây du Anh quốc của Colin Lewis (cây mini)
19. Cây thông Xcôt-len của Colin Lewis (cây mini)
20. Cây táo gai của Colin Lewis (cây mini)
21. Cây cối Trung quốc của Colin Lewis (cây mini)
22. Cây cối sẫm giống Tây Ban Nha của Colin Lewis (cây mini)

23. Cây thích hoa vàng Nhật Bản của Colin Lewis
(cây mini)

24. Cây táo dại vùng Nagasaki của Kyosuke Gun
& Sachiko (cây mini)

KỸ NĂNG THỰC HÀNH

GHÉP CÀNH VÀ RỄ THEO PHƯƠNG PHÁP XÂU CHỈ

Một phương pháp đã được kiểm nghiệm - Sử dụng để bổ sung cành và rễ cho cây cảnh

Đây là phương pháp duy nhất mà Colin Lewis muốn giới thiệu với những người không chuyên nghiệp, đơn giản bởi vì nó là phương pháp duy nhất mà ông đã áp dụng thành công! Trên thực tế, ghép theo cách xâu chỉ là phương pháp được kiểm nghiệm đầy đủ và thành công được đảm bảo một cách hoàn toàn chắc chắn.

Khoan một lỗ...

Ghép theo cách xâu chỉ là cách làm lí tưởng để tạo ra các cành hoặc rễ mới tại đúng vị trí cần thiết nhằm hoàn thiện hoặc cải thiện tình trạng thiết kế của cây cảnh. Khác với phương pháp ghép áp thường để lại dị tật xấu trên cây ghép, hoặc ghép mầm chỉ áp dụng được trên gốc cây non, ghép theo phương pháp xâu chỉ áp dụng được cả trên cây đã trưởng thành.

Nội dung kỹ thuật này đơn giản đến mức không còn có gì đơn giản hơn.

GHÉP CÀNH

Công việc có thể tiến hành bất cứ lúc nào trong khoảng thời gian từ đầu xuân đến giữa hè, và cành ghép sẽ cần từ một đến ba năm để phát triển, tùy thuộc vào khả năng của cây.

*... xâu nhánh qua thân
cây...*

- Trước hết bạn cần để cho một số nhánh được phát triển tự do cho đến khi chúng đủ dài để có thể vít cong ngang qua thân cây ở vị trí cần có một cành mới.

- Sau đó, bạn khoan một lỗ xuyên qua thân cây tại nơi cần ghép cành. Chú ý khoan từ phía mà bạn muốn cành mới xuất hiện (điều này đảm bảo mép của lỗ khoan được nhẵn ở phía bên này của thân cây).

- Chọn một nhánh thuận tiện và cẩn thận CẮT bỏ tất cả lá (cắt thật sát cành). Dùng tuốt lá hoặc làm hỏng các chồi ở nách lá.

Vít nhánh cây và xâu qua lỗ nhiều đến mức có thể mà không làm gãy nó hoặc cho đến khi nhánh cây khít với lỗ đã khoan.

Cố định nhánh cây để giữ đúng vị trí, bít kín mép lỗ và chờ đợi... .

... Khi nhánh cây, hoặc cành mới, đã trở nên khít với lỗ ở phía bên chúng cần xuất hiện như là một cành mới nhiều hơn là ở phía bên chúng được xâu vào thân cây thì đó chính là dấu hiệu báo cho bạn biết là vết ghép đang tiến triển tốt.

Đợi thêm một năm nữa trước khi cắt bỏ cành phía bên xâu vào thân cây – chủ yếu là để đảm bảo vết ghép đã thành công chắc chắn.

Đó là tất cả những gì cần làm. Do nhánh cây ngày càng lớn lên và vết thương cũng lành dần, thân cây và nhánh ghép ngày càng ép sát nhau đến mức một nhánh ghép tự nhiên xuất hiện. Không cần phải động chạm đến tầng phát sinh gỗ của nhánh cây dùng để ghép hoặc làm thêm bất cứ động tác nào khác – cứ để cho mọi việc diễn ra một cách tự nhiên.

Hãy thật cẩn thận khi quấn dây những cành mới ghép bởi vì, xin hãy ghi nhớ, chúng chỉ được giữ ở vị trí bởi một lớp vỏ mới rất mỏng và sẽ rất dễ bị tróc

... bao nhiêu nhánh như bạn muốn...

SỰ LÃO HOÁ CỦA CÂY VÀ KỸ THUẬT BÓ RÊU TẠO DÁNG CỔ THỤ CHO VỎ CÂY

Một trong những sự quyến rũ ban đầu của Bonsai chính là tuổi tác của nó. Nhưng tuổi tác thật của cây có ý nghĩa quan trọng như thế nào, và liệu có thể làm giả được tuổi thật của cây? Bài viết này chia làm hai phần:

Phần I: Sự lão hoá tự nhiên của cây cối

Phần II: Làm giả tuổi của Bonsai - bao gồm cả kỹ thuật bó rêu tạo dáng cổ thụ cho vỏ cây (sphagnum wrap).

PHẦN I

SỰ LÃO HOÁ TỰ NHIÊN CỦA CÂY CỐI

Cây cối không già đi theo cùng một cách như động vật. Động vật biến đổi từ thuở còn trứng nước đến tuổi lão suy theo một trình tự nghiêm ngặt về thời gian. Độ tuổi sinh lý học của động vật - vốn được đánh dấu bởi các yếu tố như hình dạng cơ thể, cấu tạo của da, màu tóc... và sự "tái sinh" của chúng được kiểm soát một cách nghiêm ngặt bởi chính độ tuổi sinh lý học của chúng. Động vật chỉ có một chu trình phát triển, theo một hướng, - từ khi được sinh ra cho đến khi chết đi một cách tự nhiên.

Cây cối thì khác, (chúng) có quá trình lão hoá theo trình tự thời gian và về mặt sinh lý học riêng rẽ

và đó là điều mà Tiến sỹ Peter Tredici, Vườn thực vật Arnold, trường Đại học Harvard đã từng gọi là quá trình lão hoá "mang tính cá thể". Ba giai đoạn trưởng thành phát triển độc lập, và với mức độ khác nhau ở mỗi cá thể cây, thậm chí với mức độ khác nhau đối với từng bộ phận khác nhau của cùng một cây.

Chẳng hạn, bộ phận già nhất theo trình tự thời gian của một cây là đốt mất, phần bên dưới nơi sinh ra "hai lá mầm". Kỳ lạ thay, đó lại luôn luôn và vẫn mãi là phần non trẻ nhất (của cây).

Điều đặc biệt của Bonsai chính là trong khi người nghệ nhân tìm cách tạo ra cảm giác về sự già nua của cây, thì người làm vườn lại tìm cách duy trì sự trẻ trung của một cây non.

Cành táo gai này được bao phủ bởi các chồi ở cánh hoa. Ở độ tuổi 16 hoặc khoảng chừng ấy năm được trồng trong chậu, nó đã cho thấy mọi dấu hiệu của sự phát triển dài ra của các chồi non

Ngược lại, nếu chúng ta lấy một cành táo gai nở hoa đều đặn làm ví dụ, các cựa hoa là những bộ phận mới nhất (theo trình tự thời gian là trẻ nhất), nhưng chúng lại là những bộ phận già nhất hoặc trưởng thành nhất nếu xét về mặt phát triển mang tính cá thể. Khi mạng lưới các nhánh non bắt đầu trở hoa, chúng đã biến đổi từ những cá thể trẻ trung thành những cá thể trưởng thành. Sẽ không còn

sự ngang bằng hàng năm của sự phát triển về độ dài trừ khi những bộ phận trưởng thành được cắt ngắn lại đến những lộc non ở phần thân cành. Tuy vậy, ở phần ngọn cũng của chính cây đó, rất có thể vẫn xuất hiện những vùng tiếp tục dài ra. Tại những vùng non trẻ này sẽ không có hoa.

Với một số loài, biểu đồ phát triển là dấu hiệu của sự trưởng thành - mà không nhất thiết là của tuổi tác. Cây thông rụng lá, cây tuyết tùng và cây bạch quả, tất cả đều có hai kiểu phát triển chồi non: sự phát triển dài ra một cách mạnh mẽ của các chồi non và sự hình thành tán lá ngắn "hình hoa thị" từ các cựa hoa và chỉ phát triển dài ra khoảng 1 mm hoặc ngắn hơn mỗi năm. Những cây non gieo từ hạt

Ngọn cây non hình chóp có thể được cắt ngắn để giữ lại các nhánh chiến lược, các nhánh này sau đó được sửa thành kiểu ngọn cây tròn có dáng vẻ trưởng thành hơn

hầu như đều có sự phát triển dài ra, một cây nhỏ sẽ có nhiều lá hình hoa thị nhưng hàng năm vẫn phát triển dài ra một cách mạnh mẽ. Một cây già hầu như sẽ phát triển hoàn toàn từ các chồi hoa.

PHẦN HAI

LÀM GIÀ TUỔI CỦA BONSAI

Một số trong phần lớn các câu hỏi mà công chúng thường đặt ra tại các cuộc triển lãm cây cảnh hoặc trong các nhà vườn là: "Cây này được bao nhiêu tuổi rồi?" hoặc tệ hơn: "Những cây này được bao nhiêu năm rồi?" Sau không biết bao nhiêu lần, thật khó mà giữ cho không bị đôi chút tức giận. John Yoshio Naka một lần đã thoát khỏi tình cảnh đó với một câu trả lời hoàn hảo: "Nhưng bạn thân mến, xin đừng bao giờ hỏi một người phụ nữ xinh đẹp về tuổi tác của cô ta..."

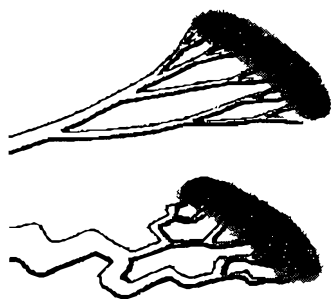
Điều đó đã tóm tắt ý nghĩa của vấn đề tuổi tác của Bonsai - chỉ ít thì cũng là trên phương diện mỹ học. Một cây cảnh trông có vẻ già nua ra sao quan trọng hơn là cây cảnh đó bao nhiêu tuổi.

Nếu thiết kế là nhằm thể hiện một cây thông đã 500 tuổi, thì cây cảnh cần phải có tất cả các đặc điểm của một cây thông 500 tuổi: vỏ cây nứt nẻ; tán lá tốt và kín; cành nhánh thưa với những đoạn cong gấp khúc; và, tất nhiên, ngọn cây hình vòm (chứ không phải nhọn).

Dĩ nhiên sẽ có lợi hơn rất nhiều nếu bạn bắt đầu với một cây đã có một số hoặc tất cả các đặc điểm trên. Sử dụng một cây già thường cho phép rút ngắn thời gian, nhưng chúng cũng có những mặt hạn chế. Thường thì sẽ phải cắt bỏ và đục khoét rất nhiều để làm giảm kích thước cây và che dấu việc cắt bỏ các cành lớn. Đây là điều hết sức khó khăn nếu muốn thực hiện một cách thuyết phục, và một khi làm không tốt, thì sẽ không thể sửa chữa được. Ngoài ra, những cành nhánh mới được phát triển và uốn sửa bởi nghệ nhân có đặc điểm không thể tránh khỏi của những cành non, vì thế vấn đề vẫn không được giải quyết một cách hoàn toàn.

Có một số kỹ thuật có thể sử dụng để nâng cao dáng vẻ già nua của cây cảnh - số này cần nhiều thời gian hơn số khác nếu muốn có hiệu quả. Tuy nhiên không có cách nào cho kết quả ngay.

Tuy nhiên, khi chúng ta nói về sự thể hiện tuổi tác của cây cảnh, nói chung chúng ta đề cập đến những bằng chứng của sự lão hoá về mặt sinh lý học. Chúng ta tập trung lại ở năm đặc điểm sau:

Cành ở trên tiêu biểu cho một cây chưa trưởng thành, trong khi cành dưới có cùng số lượng nhánh và tán lá lại thể hiện vẻ già nua. Các cành nhánh cần được uốn sửa tương tự như vậy ngay từ đầu.

- Ngọn cây dạng vòm
- Sự cân đối của cành nhánh
- Nhánh cây dạng gấp khúc
- Tán lá tách biệt rõ ràng
- Cấu tạo của vỏ cây đã trưởng thành
- Vỏ cây được hình thành ra sao
- Bổ sung đặc trưng cho vỏ cây

Bốn đặc điểm đầu có thể đạt được khá dễ dàng bằng cách quán dây và cắt tỉa, vì thế không cần thiết phải bàn sâu ở đây, tuy nhiên nói thêm đôi chút cũng có thể sẽ hữu dụng. Sau đó tôi sẽ trình bày sâu hơn về cấu tạo của vỏ cây.

Ngọn cây

Để tạo ra ngọn cây hình vòm thì cần phải quên đi cái gọi là "quán dây đối với mầm chính". Cách đó chỉ tiến hành khi cây đang trong quá trình phát triển. Còn một khi quá trình đó đã hoàn tất thì mọi suy nghĩ về mầm cây cần phải bị loại bỏ. Lúc này, ngọn cây phải được xem như cành giữa đỉnh cây. Nó cần phải được tạo dáng theo đúng cách mà ta vẫn làm đối với một cành bất kỳ nào khác, với một sự khác biệt - cành lớn nâng đỡ cấu trúc của cành đỉnh từ bên dưới chứ không phải là từ một bên.

Hình dáng của cành

Mặc dù nguyên tắc xác định vị trí cành là không phức tạp, nhưng thường thì người ta vẫn phải chọn

cách thoả hiệp trong giai đoạn thiết kế ban đầu nhằm nhanh chóng có được bức tranh hoàn chỉnh. Các cành thông già thường cong xuống và các cành già của cây lá to ít hoặc nhiều đều có phương nằm ngang - chỉ ít cũng là cách thể hiện của thế giới cây cảnh. Không phải các cành được uốn cong sẽ tạo được ấn tượng về sự già nua của cây. Có hiện tượng khá phổ biến là người ta chỉ nhận ra điều đó nhiều năm sau khi các cành đã được định vị và nó đã trở nên quá cứng để có thể thay đổi. Lời khuyên tốt nhất là cần xác định đúng hình dáng của các cành ngay từ khi bắt đầu.

Sự phân nhánh

Một cây cảnh rậm rạp có thể có hàng triệu chồi nhánh đan xen dày đặc. Nó có vẻ như được phát triển rất tốt, trưởng thành, nhưng chẳng bao giờ có vẻ cổ xưa cả. Đó đơn giản không phải là hình ảnh mà chúng ta cần. Đánh rằng chỉ riêng sự phân nhánh tinh vi không thôi vẫn chưa đủ để tạo nên vẻ già nua, nhưng một sự phân nhánh khéo léo của cành cây có thể giúp tạo được vẻ già nua của cây cảnh. Sự gấp khúc sắc nét, uốn lượn hình chữ chi, nhánh nhỏ hình nến đặc sắc, tất cả là những biểu hiện của sự già nua.

Bức ảnh bên trên thể hiện một cây già có tán rộng và lớn hoặc một cây tùng còi ở vườn một nhà hàng xóm của bạn.

Còn bức ảnh bên dưới, với các tán lá cách biệt rõ ràng, lại gợi nhớ đến hình ảnh của một cây cổ thụ trên dây An-pơ.

Không còn những nhánh nhỏ mọc từ phần bên trong của thân gỗ, khoảng cách nhỏ giữa các chỗ uốn cong và chạc cây, và hạn chế những chồi ngắn có tán lá ở khu vực ngoại vi. Những cây già, không còn có nhiều các cành dài ở trung tâm với những cành bên đan xen nhau, tạo nên bộ khung hình tam giác hơn là những đỉnh nhọn. Đó là những điểm cần xem xét, không chỉ trong việc tạo dáng ban đầu, mà mỗi khi bạn cắt tỉa hoặc quấn dây tạo dáng. Không phụ thuộc vào tuổi hoặc giai đoạn phát triển của cây, lúc

nào cũng có những cơ hội để cải thiện tình hình phân nhánh của cây.

Tán lá

Cùng với thời gian và sự tăng cường phân nhánh, tán lá ở một cây cảnh trưởng thành ngày càng dày đặc hơn nếu không được quan tâm đúng mức. Một khối tròn màu xanh là hình ảnh tiêu biểu của một cây bụi hoặc, tốt nhất, thì cũng là một cây non - không nói lên được thân và cành cây đã được tạo hình ra sao. Nói chung, khi cây đã già, các khối tán lá cây ngày càng trở nên thưa và tách biệt với nhau hơn. Từng "đám mây" riêng lẻ cũng trở nên phân tán hơn, bề ngoài có vẻ như chúng bao gồm nhiều "đám mây" nhỏ hơn. Hãy dành thời gian tìm hiểu một vài trong số những cây cảnh được tạo ra và phát triển khá tốt của bạn, và xem xét xem liệu việc loại bỏ một hoặc hai cành, hoặc tỉa thưa một số "đám mây" để làm phân tán chúng thêm một chút có thể cải thiện hình ảnh và tăng thêm vẻ già nua của chúng không. Bạn sẽ ngạc nhiên với những gì bạn phát hiện ra.

Cấu tạo của vỏ cây

Cấu tạo vỏ cây trưởng thành có lẽ là nét nổi bật quý giá nhất của bất cứ cây cảnh nào. Với loại vỏ cây chưa trưởng thành, rất ít cây cảnh có thể đạt được hình dạng của một cây trưởng thành. Ngoại lệ chỉ có ở một số loài như cây thích, cây thủy tùng, cây sồi... là những cây mà vỏ luôn luôn nhẵn trong suốt thời

gian tồn tại của chúng. Còn phần lớn các loài đều hình thành một kiểu vỏ có đặc trưng của cây trưởng thành khi chúng đã già, thường thì vỏ cây có dạng nứt nẻ hoặc có cấu tạo lớp vỏ cứng bao bọc.

Vỏ cây già của một cây du (giống cây du ở Anh), thật trớ trêu thay, ảnh của nó lại được chụp ở bên ngoài Toà nhà Chính phủ ở Boston, Massachusetts

Vỏ cây du không có những đặc trưng trên cho đến khi nó sống được khoảng 100 năm.

Số khác, chẳng hạn như giống cây mộc Trung Quốc và cây tiêu huyền có vỏ tróc ra từng miếng lớn để lộ những chỗ bóng tinh vi màu hồng, xanh và vàng sẫm. Vỏ cây bulo và nhiều loài anh đào có thể tự bóc ra thành nhiều lớp có nhiều màu sắc.

Vỏ cây được hình thành như thế nào

Các lớp vỏ mới được tạo thành hàng năm rất giống với cách mà các vòng tuổi của phần gỗ cây bên trong. Lớp tế bào đơn dày đặc thuộc tầng phát sinh gỗ sản sinh ra lớp gỗ mới (xylem) ở trong để vận chuyển nước và chất dinh dưỡng lên lá, và lớp mô mới (libe) ở bên ngoài để vận chuyển đường từ lá đến các phần còn lại của cây. Mỗi khi một lớp libe mới được hình thành, lớp libe phía ngoài cùng chết đi và trở thành vỏ cây.

Lý do mà vỏ cây trưởng thành (vỏ cây già) ở loài cây này khác với loài cây khác tương đối phức tạp và hiện nay vẫn chưa được biết một cách đầy đủ. Nhưng trong lĩnh vực cây cảnh, chúng ta quan tâm nhiều hơn đến việc làm thế nào để đẩy nhanh sự phát triển của vỏ cây.

Tốc độ phát triển của cây không phải là nhân tố dùng để kiểm soát (sự phát triển của vỏ cây). Nếu một cây phát triển rất nhanh, nó có thể đạt được kích thước và độ tuổi đáng kể nhưng không tạo được vỏ cây già. Lớp libe bị khô vẫn còn dẻo, và quá trình "bị kéo căng ra" gắn liền với sự to lên nhanh chóng của thân cây lại làm chậm sự phát triển của cấu trúc vỏ cây. Có hai tác động chính ảnh hưởng đến việc vỏ cây sớm trưởng thành, một bên trong và một bên ngoài.

Ở bên trong, đó là số lượng libe sinh ra hàng năm trong tương quan với sự lớn lên của thân cây là điều sẽ quyết định vỏ cây trưởng thành nhanh như

thế nào. Một cây to lên chậm chạp, nhưng với việc có được khối lượng lớn libe hàng năm, sẽ sản sinh ra nhiều vỏ cây hơn. Vỏ cây sẽ trở nên dày hơn bởi vì nó không bị kéo giãn ra. Số lượng libe được tạo ra bị chi phối bởi số lượng tán lá cây, do đó một cây bị làm chậm quá trình phát triển bởi tác nhân bên ngoài, nhưng nếu cây đó có nhiều tán lá, thì nó sẽ sản sinh vỏ cây trưởng thành (vỏ cây già) nhanh chóng.

Chúng ta có thể sử dụng sự hiểu biết này khi chúng ta trồng cây nguyên liệu trên đất vườn. Cho phát triển tự do để làm thân cây to lên chỉ là một nửa sự thật. Một khi thân cây đã gần đạt được độ lớn mong muốn, hãy cho nó tiếp tục được phát triển trên đất vườn thêm ít năm nữa. Tập trung cho phát triển số lượng tán lá ở mức nhiều nhất có thể nhưng không cho phép các mầm chính phát triển dài ra. Cuối cùng khi bạn vào chậu, bạn đã có một cây nguyên liệu mà vỏ của nó có đặc trưng của vỏ cây già, điều mà có thể phải mất hàng chục năm mới có nếu cây được trồng trong chậu.

Bổ sung đặc trưng cho vỏ cây

Còn về sự tác động từ bên ngoài, môi trường trực tiếp ngay xung quanh cây có vẻ như cũng có ảnh hưởng đến vỏ cây. Ngoại trừ cây bulô, là cây phải được trồng trên đất vườn và phát triển loại vỏ màu bạc nếu cây được hoàn toàn ở ngoài trời, hầu hết những cây khác cho lớp vỏ già nhanh hơn nếu thân cây được bao quanh bằng một lớp thực vật. Môi

trường ẩm ướt bao bọc liên tục nơi vỏ cây với những vết rạch nông được bảo vệ khỏi tác động của những yếu tố bên ngoài, có thể đẩy nhanh một cách đáng ngạc nhiên quá trình lão hoá vỏ cây và còn nhanh hơn nếu sự to lên của thân cây được làm chậm lại, nó giống như là cây đang cạnh tranh với đám thực vật bao quanh thân để lấy chất dinh dưỡng vậy.

Thân cây táo gai nhỏ nhắn 27 tuổi này chỉ vền vẹn có chưa đầy 20 mm, vầng vỏ của nó phản ánh đúng độ tuổi của cây. Chỉ mất 5 năm để tạo ra vỏ cây nứt nẻ như thế này bằng việc áp dụng kỹ thuật bó rêu.

Chúng ta có thể mô phỏng những điều kiện này đối với cây cảnh ở bất cứ độ tuổi nào hoặc bất cứ kích thước lớn nhỏ nào để cải thiện cấu tạo của vỏ cây bằng việc áp dụng kỹ thuật bó rêu (*Sphagnum Wrap*) với ba bước như sau:

Bước một: Dùng một mảnh giấy nhám thô chà nhẹ trên thân cây theo chiều dọc một hoặc hai lần để nhằm làm xước lớp ngoài của vỏ cây. Đừng làm rách sâu vào đến tầng phát sinh gỗ, và hãy nhớ rằng bạn không định lấy đi lớp vỏ cây, mà chỉ làm rách chúng ở một số chỗ. Cố gắng chà lên cao đến mức có thể ở thân cây, và nếu được kể cả ở các cành lớn ở dưới thấp.

Bước hai: Dùng một ít rêu nước ẩm (hoặc bất cứ loại thực vật đã chết nào có thể giữ ẩm) và bao quanh khu vực đã chà xước vỏ cây một lớp dày 20 mm (quấn lỏng). Giữ cho rêu ở đúng vị trí bằng sợi xe, dây buộc hoặc dây lưới, đảm bảo rằng nó không bị buộc quá chặt.

Bước ba: Giữ cho rêu luôn luôn ẩm, ngay cả khi điều đó có nghĩa là phải đặt cây vào trong bóng râm và buộc thêm rêu xung quanh cây khi thời tiết hanh khô. Kiểm tra thân cây mỗi tháng hoặc tương tự nhằm đảm bảo rằng bạn không cố ý chiết cây! Nếu bạn thấy có rễ mọc ra, hãy cắt rễ đó đi và tháo rêu ra trong vài ngày, và bó lại ngay khi thấy vỏ cây khô trở lại.

Quy trình này ngăn ngừa lớp vỏ ngoài dạng "vỏ củ hành" bị khô đi một cách tự nhiên hoặc bị bong đi mất và cho phép làm ẩm và tăng cường lớp mô (libe) tích tụ lại theo dạng tổ ong. Thời gian cần để các vết nứt nẻ xuất hiện phụ thuộc vào bản thân độ dày của

vỏ cây và số lượng libe mới được sản sinh ra trong quá trình bó rêu, nhưng hãy chuẩn bị tinh thần để giữ lớp rêu bao quanh thân trong vòng hai năm hoặc có thể lâu hơn. Cho cây phát triển lá càng nhiều càng tốt để tối đa hoá sự sản sinh ra lớp libe. Cân đối yêu cầu này với yêu cầu duy trì hình dáng cây có thể là một con toán rắc rối, nhưng thậm chí nếu bạn phải cần thêm một hai năm nữa để hoàn chỉnh cảnh nhánh, sự cải thiện mà vỏ cây già mang lại cho cây của bạn có giá trị hơn là thời gian phải chờ đợi.

Vỏ cây táo gai này là kết quả ứng dụng kỹ thuật bó rêu (Sphagnum Wrap). Cây cao 20 cm, bề ngang 22 cm, đường kính thân cây khoảng 2cm.

Nghệ nhân: Colin Lewis

Trồng bằng hạt từ năm 1975.

Rõ ràng cây không nhất thiết cứ phải to mới đẹp.

CẮT TỈA CÀNH

Trong mùa hè, cây của bạn sẽ phát triển thêm rất nhiều và có lẽ bạn cần phải cắt tỉa lại cho gọn. Tuy nhiên một khi lá cây đã rụng hết vào mùa thu, bạn sẽ thấy rằng các chồi cây dường như đã phát triển dài ra nhiều hơn bạn nghĩ.

Nếu bạn muốn thưởng ngoạn cây cảnh rụng lá vào mùa đông của bạn trong tình trạng trơ trụi như vậy trong suốt mùa đông, thì những chồi cây phát triển quá mức nói trên cần phải được cắt tỉa để tạo dáng. Bây giờ trông nó có vẻ đẹp - nhưng chỉ đầu mùa xuân thôi, thậm chí ngay trước khi nảy lộc, bạn sẽ cần phải cắt tỉa nhiều hơn. Vì thế mà ngay từ bây giờ, bạn cần dự liệu sự tiếp tục phát triển của cây trong mùa xuân khi thực hiện cắt tỉa - tỉa thưa những khu vực quá dày và tạo khoảng trống cho việc tiếp tục phát triển cành - nhánh của cây.

Những cây có tán lá đối xứng

Tán lá đối xứng có nghĩa là sẽ có các chồi mọc đối xứng, và điều này cũng có nghĩa là các chồi nách phát triển từng cặp một và ở những góc khá rộng từ nhánh mẹ. (Cũng có một số ngoại lệ, như cây *Circidiphillum*, là loại cây mà các chồi nách mọc song song sau khi bấm ngọn vào mùa hè.)

- Các cặp nhánh bên lan rộng sẽ lấp đầy các khoảng trống khá nhanh, vì thế các cành cơ bản cần có độ mở cần thiết để tiếp nhận sự phát triển đó.

- Tất cả các nhánh lớn hoặc cần phải được cắt bỏ hoàn toàn hoặc cắt còn một đoạn ngắn - khi đó các chồi ngủ xung quanh phần đầu cành sẽ tạo ra các nhánh mới.

- Một số những nhánh ngắn mà bạn để lại hơn năm ngoài có thể đã trở nên quá dày - số này cần được cắt bỏ hoàn toàn.

- Cắt giảm thiểu bộ khung cành nhánh đến mức tối thiểu, giữ lại những nhánh nhỏ, tình xảo đã phát triển vào cuối mùa hè năm trước.

Từ các bức ảnh bên, bạn có thể thấy việc cắt tỉa có thể được làm mạnh tay như thế nào. Bạn cũng có thể thấy những cành được cắt tỉa sẽ thay thế những nhánh bị bỏ đi nhanh chóng như thế nào.

Những cây có tán lá xen kẽ nhau

Các chồi bên của những cây có tán lá xen kẽ nhau phát triển theo kiểu cành đơn (tự nhiên) và nói chung với góc mở không rộng lắm từ những cành mẹ. Chúng cũng có xu hướng phát triển zig - zag với mức độ nhiều ít khác nhau.

Do bạn chỉ có một mầm (vì thế chỉ có một chồi tiềm năng) ở mỗi giống, vì vậy bạn cần một bộ khung cành có độ mở ít hơn so với những cây có tán lá đối xứng.

Ở đây, một lần nữa, tất cả các cành dài cần phải được bỏ đi hoặc cắt còn một đoạn ngắn và những cành ngắn hơn mới phát triển cần được giữ lại.

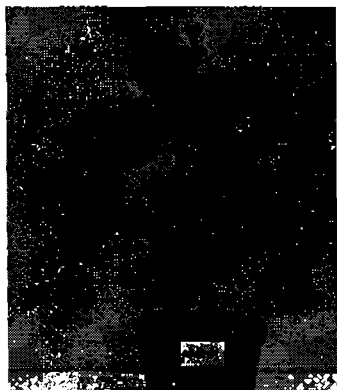
Các cành ngắn ra đời sau thường có giống ngắn hơn, vì thế chúng sẽ có nhiều mầm hơn trên từng xăngtimet.

Khi cắt tỉa vào cuối mùa đông cần xem kỹ và cân thận sự phát triển của năm vừa qua, và một số năm trước đó. Có thể bạn sẽ biết được có bao nhiêu mầm ngủ nhỏ xíu đang chờ được ai đó tạo cơ hội cho chúng phát triển bằng việc cắt tỉa một cách thận trọng.

Nếu cần phải tóm tắt nguyên tắc cắt tỉa vào cuối đông bằng đôi từ, tôi sẽ nói, "Tiên liệu trước". Luôn luôn nghĩ rằng bạn đang tạo ra một bộ khung cho một mùa phát triển đang đến, và tận dụng những quan sát ghi nhận được của mùa phát triển trước đó để dự đoán quá trình phát triển tiếp theo.

KỸ THUẬT LÀM JIN VÀ SHARIS

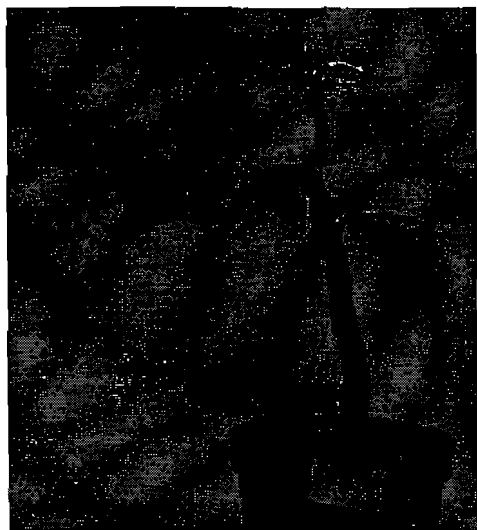
**Đây là cây nguyên liệu
do một thành viên
mang tới.**

**Tất cả các cành không
cần thiết được cắt bỏ,
chỉ chừa lại phần cành
cụt để tạo jin**

Cảnh jin sau khi bóc vỏ cho thấy vết cắt ở phần cuối cảnh

Tất cả cảnh cắt được tạo jin và bổ xung thêm một đường sharis nhỏ để nối jin bên trên với jin bên dưới

**Một đoạn jin đặc trưng
sau khi đã lột bỏ vỏ**

**Ảnh cho thấy jin sau khi
đoạn cuối đã được xén
gọt để nguy trang vết cắt**

**Ảnh chụp phần ngọn của cây cho thấy cành chưa cắt nằm ở
vị trí vuông góc với thân và có kích thước quá to để uốn.**

Chẻ phần trên của cây để cành sống có thể uốn xuống phía dưới một cách dễ dàng

Bức ảnh cho thấy vết chẻ được ăn sâu xuống dưới

Bảo vệ vỏ cây bằng dây cọ nếu không chúng có thể bị tách ra khỏi phần thân khi bị sương muối.

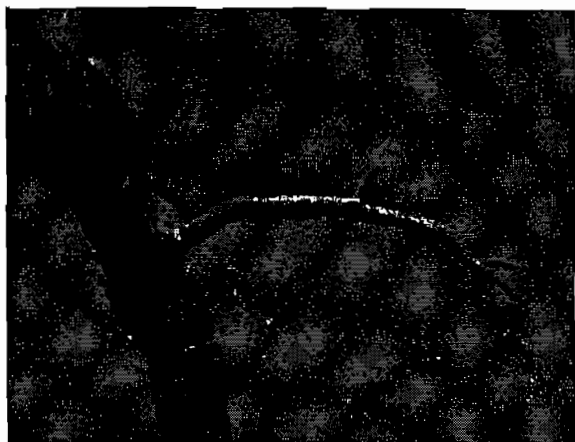
Đặt hai đoạn dây kẽm ở bên trên và bên dưới của cành cần phải uốn và dùng dây kẽm nhỏ buộc chặt.

Cuốn dây cọ ướt lên toàn bộ vùng thân bị che

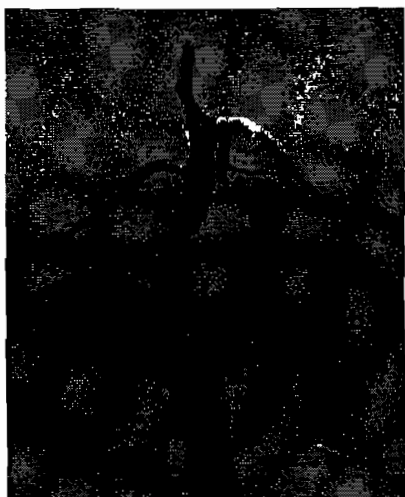
Phần jin bên trên cũng có thể được chẻ ra cho cân xứng với cảnh bên dưới

Bức ảnh cho thấy cảnh thấp bên phải có dáng hơi thẳng. Nó cần được uốn để tạo ra đường nét đẹp hơn.

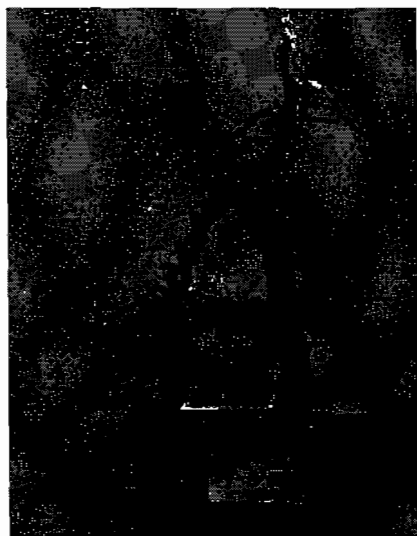
**Hơ nóng cành bằng một ngọn lửa nhỏ và uốn
theo hình dáng mong muốn**

**Bức ảnh bên phải cho thấy toàn cảnh phần jin
sau khi đã dùng nhiệt để tạo dáng.**

Ảnh chụp cây sau khi toàn bộ cảnh đã được cuốn dây.

Bức ảnh bên phải chụp cây sau khi cảnh đã được cố định vị trí.

CHIẾT CÀNH

Một trong các quy trình để tách một cành cây hoặc một đoạn cây lớn ra khỏi thân cây nhằm tạo nên một cây mới được gọi là Chiết cành. Trước khi tách cành cây ra khỏi thân cây, người ta khoanh bóc vỏ quanh cành, bọc nó bằng xác rêu, bó lại bằng giấy nilon hoặc một loại chất liệu khác, và sau đó phần cành được bóc vỏ sẽ bén rễ. Cành cây sẽ được tách ra khỏi cây sau khi bén rễ. Đây là một biện pháp rất phổ biến trong nghệ thuật cây cảnh nhằm tạo nên một cây mới từ một cành cây mọc ra không theo ý muốn hay để giữ một đoạn cây lớn mà đáng lẽ đã phải cắt bỏ.

Trong quá trình chiết cành, cần phải tách bỏ lớp vỏ, tầng phát sinh gỗ và lớp libe bằng cách cắt quanh cành cây một khoanh rộng khoảng $\frac{1}{3}$ đường kính cành cây nơi chiết và lấy đi các lớp tế bào này. Lớp tế bào ở ngay dưới vỏ cây là lớp tế bào phân chia rất nhanh được gọi là tầng phát sinh gỗ, lớp tế bào tiếp theo được gọi là lớp libe, là lớp trung chuyển carbohydrate và các chất quang hợp từ lá cây xuống các phần thân cây bên dưới. Lớp bên dưới lớp libe là lớp gỗ; lớp này đóng vai trò vận chuyển nước và các khoáng chất dinh dưỡng từ rễ cây và đất tới phần lá cây.

QUY TRÌNH CHIẾT CÀNH

Các vật liệu cần thiết để chiết cành bao gồm một dao sắc, rêu nước tươi, root tone, giấy nilon (ví dụ giấy gói làm bằng chất dẻo saran...), dây buộc lớp bọc (dây buộc túi rác), găng tay bảo vệ để tránh làm những vết đứt tay không bị nhiễm một số loại nấm phát hiện thấy trong rêu. Rêu phải được ngâm nước khoảng 20 - 30 phút trước khi sử dụng.

Vùng chiết cành đã được chọn

Phải sử dụng một dao có lưỡi thật sắc khía một đường liên tục vòng quanh cành cây hay khúc cây và sau đó lại khía một đường tương tự như vậy trên hoặc dưới đường trước khoảng 1 inch, cành càng lớn thì khoảng cách giữa các đường khía càng rộng hơn.

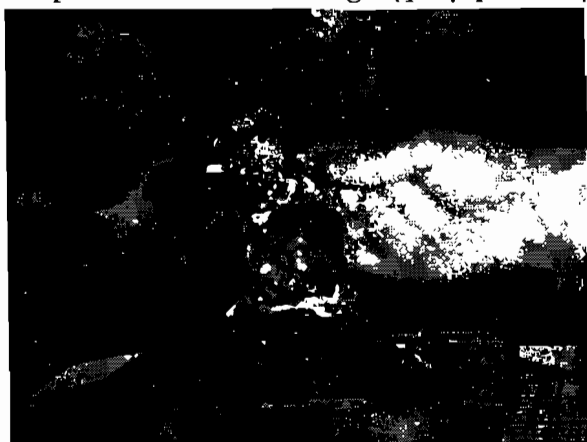
Vùng ở giữa các vết khía cần phải được cắt hoặc cao hơn nhưng phải chú ý không được làm quá sâu mà cắt vào phần gỗ.

Lấy lớp rêu đã được ngâm nước sẵn, vạt bớt đi một ít nước và xếp thành một mảnh hình vuông mỗi cạnh 2-3 inch. Rắc các hoc-môn kích thích mọc rễ lên lớp rêu và sắp lớp rêu lên xung quanh cành cây hoặc đoạn thân cây. Lấy giấy nilon bọc ra ngoài lớp rêu.

Phần trên và phần dưới của đoạn bọc nilon cần phải được buộc thật chặt bằng dây buộc để giữ cho áo nằm đúng vị trí và giữ được lượng nước ẩm. Cần cẩn thận chú ý không được để hở lớp rêu ra ngoài vì chúng sẽ có tác dụng như lớp bắc và sẽ gây ra sự thoát hơi nước rất lớn. Phải đảm bảo rằng phần phía trên phải được buộc như thế nào để có thể thỉnh thoảng mở ra để kiểm tra và bổ xung thêm lượng nước cần thiết. Lấy giấy thiếc bọc ra ngoài phần chiết cành với mặt bóng vào trong, nắm lớp giấy thiếc thật chặt như bọ khoai tây nướng, điều này sẽ giúp đảm bảo sự tiếp xúc và tránh trường hợp bị quá nhiệt.

Tùy thuộc vào giống cây mà rễ sẽ bắt đầu xuất hiện sau 4 đến 6 tuần, có thể là có giống nhanh hơn và có giống chậm hơn. Bạn sẽ có thể quan sát được sự tiến triển bằng cách gỡ bỏ lớp giấy thiếc và kiểm tra trong khi tưới nước. Rễ sẽ bắt đầu xuất hiện như các mầm nhỏ màu trắng trên cành hay thân cây, cần

phải thật cẩn thận vì trong giai đoạn này chúng rất yếu ớt.

Khi mà rễ đã phát triển đủ mức, phần cành chiết đã mọc rễ có thể được tách ra khỏi thân cây. Một lần nữa, cần phải thật cẩn trọng, cắt phần cành chiết xa ra nếu như bạn không chắc là bạn có cắt phạm vào phần rễ hay không, sau này bạn có thể cắt lại lần nữa khi sang chậu cho cây.

Dưới đây là một số ví dụ mà Lucy Skelley của Hiệp hội cây cảnh Gainesville (Lucy là người ở giữa) trình bày cho thấy kết quả chiết cành đối với cây bulo sống.

Dưới đây cũng là một vài kết quả chiết cành nữa trên cây thích của bà. Cây này hiện đã có lứa chiết cành thứ hai (chú ý lớp bọc kiểu khoai tây nướng).

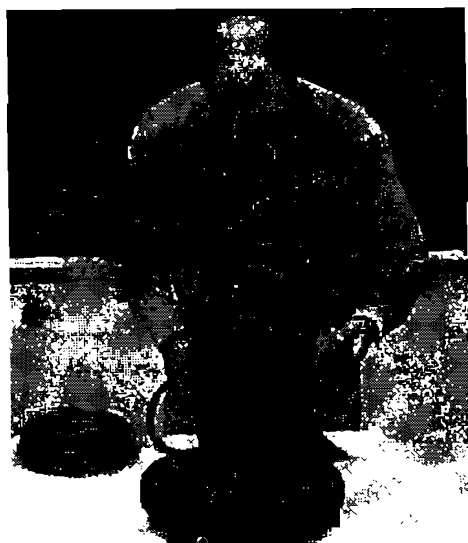
Cảnh chiết dọt đầu đã được đưa vào chậu như các bạn có thể quan sát thấy.

KỸ THUẬT NÂNG CAO – CHÈ CÂY

(của nghệ nhân Chase Rosade)

Bài thực hành của chúng ta bắt đầu bằng một cây thông mà Chase Rosade cảm thấy không có nhiều khả năng để trở thành một cây cảnh đẹp nếu như không áp dụng một số kỹ thuật đặc biệt. Trong trường hợp này, cấu trúc chính của cành bị hạn chế bởi sự xoắn vặn và bài trí nghèo nàn. Nếu như thân cây được chẻ ra tạo thành hai thân, sự bài trí của cành trên hai thân mới này sẽ vừa đẹp, đặc biệt là khi thân nhỏ hơn được tạo dáng uốn lượn.

Chase đang xem xét vị trí tốt nhất để triển khai công việc

Việc chia thân được bắt đầu từ chạc ba của cây.

Cần có ai đó giúp thêm bằng cách dùng một chiếc dũa để chèn vào giữa

Thân cây được chẻ đôi một cách cẩn thận đến tận gốc

Lúc này phải hết sức cẩn thận

Khi hoàn thành việc chèn thân, cần bọc thân
bằng dây cọ trước khi cuộn dây kẽm

Dây cọ cuốn chặt xung quanh hai nửa thân cây. Việc cuốn dây cọ là nhằm hai mục đích. Một là hỗ trợ tăng phát sinh gỗ và đường dẫn chất dinh dưỡng.

Hai là, lột vỏ cây trước khi cuốn dây kẽm. Dây cọ còn ngăn không để cho vết chẻ bị khô, đảm bảo sự tồn tại của cây. Dây cọ được cuốn chặt theo đường xoáy tròn ốc từ gốc đến hết phần thân chẻ. Cắn một miếng gỗ chèn để giữ cho hai nửa thân tách xa nhau để có thể cuốn thưng được.

Lúc này có thể tinh chỉnh việc tạo dáng, tỉa cành cho cây.
Và cây bắt đầu ra dáng.

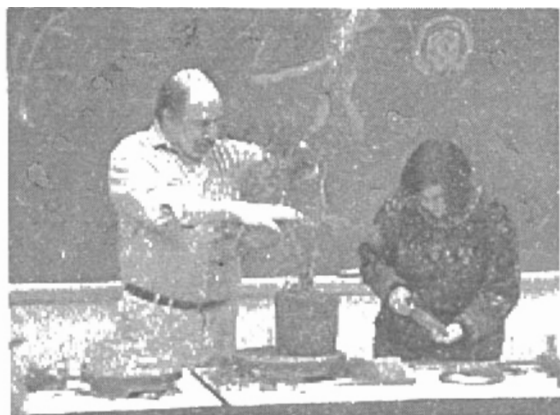

Dùng dây kẽm cỡ to cuộn hai nửa thân cây. Sau khi đã cuộn dây kẽm, dùng dây cỡ nhỏ hơn để cuộn cành.

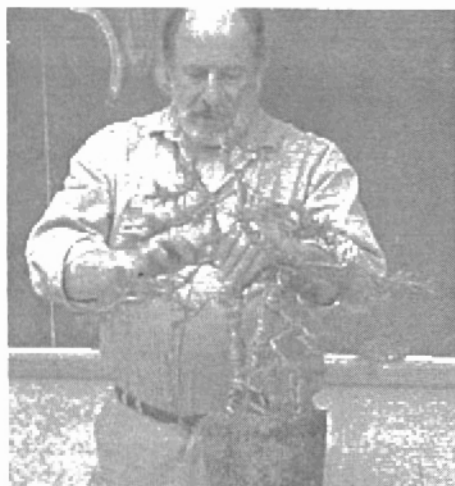

Trong ảnh Soli và Chase đang cuộn dây kẽm đến từng ngọn từng cành một.

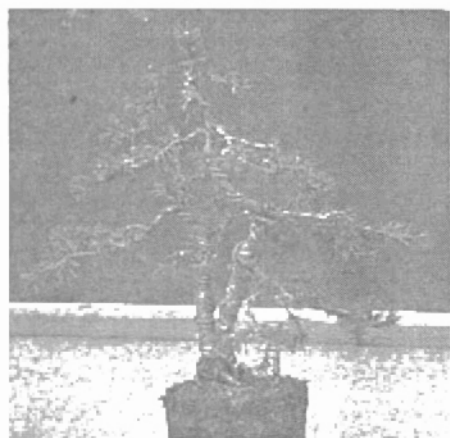

Nửa trái của thân cây đã được vắn xoắn 180 độ để tạo sự ăn nhập một cảnh hài hoà giữa các cảnh cây.

Cẩn điều chỉnh thêm một chút nữa, cố định các cành vào vị trí lý tưởng nhất

Đây là cây cảnh đã hoàn thành. Cây thông này có lẽ cần giữ nguyên dây cột và dây kẽm cuốn trong khoảng 2 năm nữa. Hoàn toàn có khả năng vỏ cây sẽ phát triển phủ kín phân thân gỗ bị hở. Dáng của cây còn được tăng lên khi đặt cây vào một chậu tròn mép răng cưa.

KỸ THUẬT CẮT TỈA LÁ

Một cây thích núi rườm rà được trồng từ một cành chiết vào khoảng những năm 80. Đây là hình ảnh của cây một thời gian ngắn sau khi những tán lá mùa xuân đầu tiên mọc lên (mùa xuân, 2002). Khi lá cây già

đi và không bám chắc vào cành nữa là đã đến lúc có thể tỉa lá cho cây với điều kiện là cây đang ở trong tình trạng khỏe mạnh. Đây là một ví dụ điển hình của một cây thích hợp cho việc tỉa lá. Việc làm này không những làm cho lứa lá sẽ mọc sau vài tuần nhỏ đi mà nó còn đẩy nhanh sự phát triển của những cành con có dáng đẹp, góp phần cải thiện hình dáng của cây trong mùa đông, đó là lý do chính của việc tỉa lán.

Vẫn là cái cây đó sau khi đã được tỉa lá. Thật là một công việc tốn nhiều thời gian!

Minh hoạ chi tiết về một cành cụ thể cho thấy cuống lá được để lại trên cành để giữ cho những chồi lá ở cuống có thể tiếp tục sống. Những cuống lá cuối cùng rồi sẽ khô và rụng đi còn

chồi mới sẽ mọc lên thành những cành mới đẹp hơn và kích thước chuẩn hơn. Nhiều khi cần phải thực hiện công việc này nhiều lần trong cùng một mùa sinh trưởng và nó sẽ giúp cho ra đời những lá cây còn nhỏ hơn và làm tăng số lượng cành con.

Hình ảnh chi tiết của tán cây cho thấy nhiều cành mọc không gọn gàng, một số thì dài quá và không hài hoà với cả dáng cây. Những cành này sẽ cần phải tỉa bớt.

Hình ảnh chi tiết của tán cây sau khi những cành mọc không gọn gàng đã được tỉa bớt.

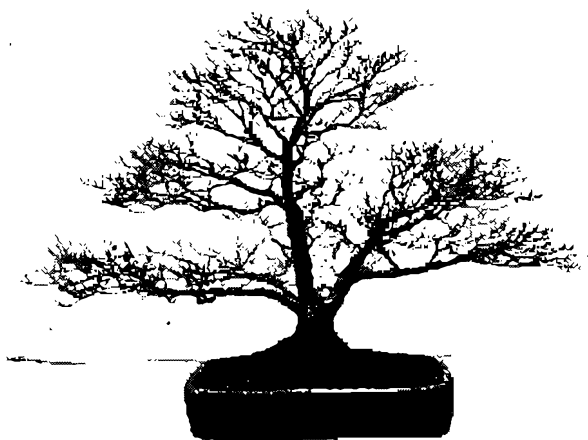

Cả cây sau khi mọi công việc cắt tỉa đã được hoàn thành. Sử dụng kỹ thuật cắt tỉa này là một biện pháp khá nhanh chóng để tạo điều kiện cho sự phân nhánh của cây, là điều rất quan trọng đối với loại cây rụng lá.

Bây giờ thì chúng ta phải chờ một vài tuần cho lá mới mọc ra. Để làm cho lá mới mọc nhỏ thì cần nhớ rằng chỉ tưới nước và bón phân ở mức thấp nhất.

Hai cây thích núi khác đã được tỉa lá cùng thời gian với cây thích nói trên. Cả hai cây này đều được làm từ những cành cây được cắt từ những năm 70.

CẢI THIỆN BỘ RỄ NỔI CỦA CÂY

Đương đầu với bộ rễ của cây trần

Giống cây trần Châu Âu (*Carpinus betulus*) có thân khúc khuỷu và khi già sẽ tạo thành hình rãnh máng. Nhưng chúng cũng có một khuynh hướng gây khó chịu là cho các rễ dài, thẳng và cứng ngay từ những rễ mầm nguyên thủy. Đặc biệt, hiện tượng này khá phổ biến đối với những cây trồng trong nhà vườn, do có thời gian chúng đã được trồng quá sâu trong chậu.

Mặc dù rễ của cây trần này phân bố khá đều và khá to nếu so với độ tuổi của cây (khoảng 25 năm), nhưng chúng quá thẳng và cứng. Hai yếu tố khác nữa cũng làm cho tình hình xấu đi. Một là có một rễ to nằm ngang ở phía sau thân cây, và hai là khi số lượng rễ trong chậu tăng lên nó đẩy cây trôi lên và làm lộ ra thêm nhiều rễ hơn. Cần phải làm một điều gì đó để cải thiện tình hình.

Uốn cong rễ của cây trần là việc không nên nghĩ đến. "Cây trần" trong tiếng Anh cổ có nghĩa là "gỗ cứng" - và rễ của cây này cũng không còn non nữa! Giải pháp nằm ở dưới mặt đất.

Trước khi bắt tay vào bất cứ cuộc phẫu thuật lớn nào, vấn đề quan trọng là phải nắm chắc một cách chính xác cây cần được trồng sâu đến mức độ nào trong chậu để làm cho bộ rễ có thể chấp nhận được. Tôi làm một bộ khung bằng gỗ nhẹ và bắt đầu đổ những miếng vỏ thông vào đó cho đến khi có được một lớp "đất" mới thích hợp.

Hừ! 40 mm - thế là nhiều! Tôi quyết định dành cho nó những gì tốt nhất mà tôi có. Sau cùng, chậu cũng đã phù hợp đối với cây và tôi thay bằng một chậu sâu hơn không được lý tưởng lắm (và cũng không quá đắt).

Bức ảnh bên cho thấy phần rễ to đã bị cắt.

Những cây trồng từ hạt thường có đặc điểm này. Hạt giống đa phần không bao giờ được trồng đúng cách - trong tự nhiên đương nhiên là không còn những thương gia chắc chắn cũng không. Khi hạt giống nảy mầm, rễ sẽ hướng xuống đất và cong

xuống, trong khi thân cây cong lại để phát triển hướng lên trên. Điều đó đã tạo ra phần rễ/thân nằm ngang dưới mặt đất.

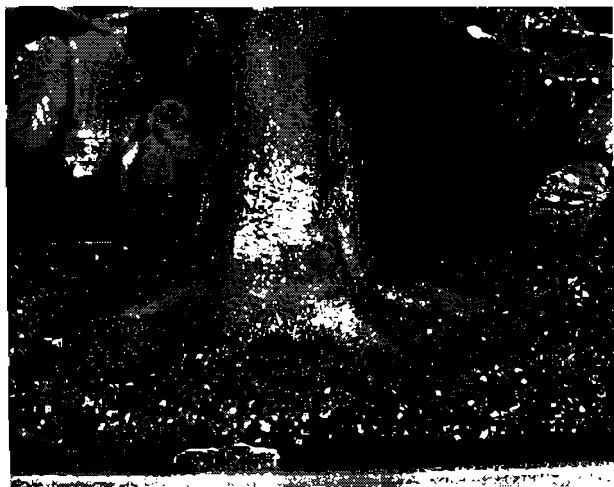

Thực ra tôi cần phải cắt toàn bộ số rễ này ngay khi tôi sang chậu lần đầu tiên, nhưng tôi cho rằng sẽ không còn đủ rễ để nuôi cây. Thậm chí bây giờ, sau khoảng 12 năm, việc cắt bỏ toàn bộ phần rễ khó coi này có thể đồng nghĩa với một rủi ro khó chấp nhận. Vì thế tôi chỉ cắt bỏ phần 40 mm cần thiết bằng một chiếc đục máy (Ryobi). Dụng cụ này hoàn toàn thích hợp để làm việc với gỗ tươi do vết cắt của nó sạch đẹp và không bị trở ngại như sử dụng cưa máy.

Trên thực tế, tôi đã cắt nhiều hơn là 40 mm cần thiết, bởi lẽ tôi biết rằng trong vài năm tới những vết sẹo đã lành sẽ bọc xung quanh phần gỗ và, hơn thế, nó lại bắt đầu đẩy cây trở lên khỏi chậu. Lần sang chậu tiếp theo, tôi sẽ xem xem liệu đã có đủ số rễ mới được phát triển từ cuối có thể nhìn thấy được để có

thể cho phép chấm dứt công việc với bộ rễ của cây
trần này.

Ảnh dưới cùng: Bộ rễ mới của cây trần

RÊU VÀ VIỆC SỬ DỤNG RÊU TRONG KỸ THUẬT LÀM CÂY CẢNH

Rêu là loại thực vật đầu tiên chiếm cứ mặt đất, hình thành nên những chiếc túi chứa độ ẩm, tạo ra căn cứ vững chắc cho các thực vật bậc cao hơn phát triển. Mặc dầu là dạng thực vật bậc thấp, rêu có thể thích ứng với nhiều môi trường khác nhau, từ những nơi thường xuyên ẩm ướt cho đến những bề mặt rất khô cằn.

Rêu là cầu nối giữa giữa thực vật thân hành và thực vật có tán. Một số nhà thực vật học cho rằng rêu là thủy tổ của tất cả các loài thực vật bậc cao. Những bào tử của rêu được phát hiện trong các di chỉ khảo cổ có niên đại lâu hơn mọi thực vật khác.

Rêu có thân và lá, mặc dù lá rêu có cấu tạo khá đơn giản nếu so sánh với thực vật bậc cao. Lá rêu có thể to, từ thân mọc chia hẵn ra hoặc rất nhỏ và mọc sát liền vào thân, giống như lá của cây tùng cối. Rêu cũng không có rễ với đúng nghĩa của nó. Những sợi tơ nhỏ mọc từ thân hướng xuống phía dưới được gọi là rễ giả. Vì, mặc dù một số loại rêu hấp thụ nước qua những sợi tơ đó, chức năng chính của chúng là bám chặt vào bề mặt sinh vật nơi rêu sinh sống. Tuy nhiên phần lớn các loại rêu được sử dụng trong kỹ thuật làm cây cảnh có khả năng hấp thụ độ ẩm qua bề mặt toàn thân của rêu.

Phần lớn rêu không có biểu bì, hay là lớp tế bào bảo vệ để giảm sự mất nước do bay hơi. Nhiều loại rêu có thể chịu đựng được khô hạn trong nhiều tháng và chỉ cần tiếp xúc với nước trong vài phút lại trở nên xanh tươi. Những loại rêu thích nghi với cuộc sống trên bề mặt đá, nơi cần cối và khô ráo, thường có một lớp lông tơ bên trên lá. Lớp tơ này khúc xạ phần lớn ánh sáng mặt trời và hạn chế không khí đi qua mặt lá. Loại rêu này có rễ giả rất ngắn, chủ yếu là để bám chặt vào bề mặt khô cứng. Do vậy chúng không thể mọc trên bề mặt đất mềm như trong chậu cảnh. Chúng có thể tồn tại khá lâu, nhưng cũng dễ bị bóc và dần thoái hoá.

Các loại rêu khác có một lớp tế bào rỗng ở mặt ngoài. Những tế bào này có thể hấp thụ và trữ một lượng nước lớn. Do vậy chúng có vai trò cực kỳ quan trọng trong việc tạo ra và duy trì than bùn. Chính vì tính chất này mà rêu được ứng dụng rộng rãi trong kỹ thuật làm vườn.

Rêu duy trì sự phát triển nòi giống thông qua sinh sản hữu tính và vô tính. Mặc dù là thực vật bậc thấp, quá trình sinh sản hữu tính của rêu khá phức tạp, dựa trên sự tồn tại của màng nước mỏng để đảm bảo sự thụ phấn. Hoa đực và hoa cái được phát triển trên thân của một cây rêu hoặc của nhiều cây khác nhau. Hoa đực sản sinh ra một lượng lớn tế bào phấn có hai sợi tơ nhỏ dài giúp chúng bơi qua màng nước cho đến khi gặp được hoa cái. Khi đã đến đích, tế bào

phấn kết hợp với tế bào noãn. Noãn được thụ tinh được gọi là giao tử và lớp rêu mang giao tử được gọi chung là thể giao tử. Chúng tiếp tục phát triển thành những túi bào tử. Khi đủ độ ẩm cần thiết trong không khí, những bao chứa này sẽ mở ra và tung bào tử đi khắp nơi. Khi mọc mầm, bào tử sẽ mọc ra những sợi tơ xanh và có thể tồn tại, từ vài ngày đến vài tháng trước khi phát triển thành cây rêu thực sự.

Phần lớn các loại rêu đều có thể tái sinh từ một mẫu rêu của bất kỳ bộ phận nào. Tuy nhiên không phải loại rêu nào cũng có được khả năng này. Kinh nghiệm sẽ cho bạn biết loại rêu nào có được khả năng tái sinh tốt. Khi tái sinh, cây mới thường phát triển thành một cấu trúc hình búp được gọi là mầm. Một số loại rêu có cách tái sinh riêng.

Khi cấy rêu bằng cách tái sinh, điều quan trọng là phải giữ cho các mẫu rêu nhỏ đủ độ ẩm và râm mát cho đến khi rêu đã mọc. Có thể tạo bóng râm cho rêu bằng cách rải một lớp gạch vụn mỏng trên bề mặt cấy rêu.

Rêu mọc hầu như quanh năm khi có đủ điều kiện, nhưng phần lớn các loại rêu có ích thường mọc tươi tốt vào mùa xuân. Thời tiết nóng và khô hạn chế rêu phát triển và hệ quả là rêu phải mọc ken dày để giữ được độ ẩm cần thiết.

Trong kỹ thuật làm cây cảnh, rêu được sử dụng chủ yếu nhằm một số mục đích sau:

1) Công dụng phổ biến nhất và cũng được nhiều người biết đến là việc phủ lên trên lớp đất ở mặt chậu cảnh một lớp mỏng rêu màu xanh hoặc màu gạch cua để làm tăng thêm vẻ cổ xưa của chậu cây. Đây là một việc làm cần thiết mỗi khi đưa cây cảnh đi trưng bày.

2) Các nghệ nhân ở nhiều nước Châu Âu, Mỹ và Nhật Bản còn dùng rêu nước để bó khi chiết cây. Điều này không phải là không có nguyên do. Một khi bạn dùng đất có trộn lẫn một số chất xơ (như xơ dừa chẳng hạn) để bó như chúng ta vẫn thường thấy ở Việt Nam, thì bạn sẽ không có cơ hội để gỡ bầu đất ra và sắp xếp lại rễ khi cắt cành chiết đem trồng, nhưng nếu dùng rêu nước để bó cành chiết thì vấn đề lại khác. Bạn hoàn toàn có thể gỡ nhẹ lớp rêu và sơ bộ sắp xếp rễ – ít nhất thì cũng là một số rễ chính, ngay khi trồng vào chậu lần đầu tiên, và điều này đảm bảo bạn sẽ có được một cấu trúc rễ đẹp hơn đối với các cây chiết.

3) Rêu nước cũng còn một công dụng khác nữa như các bạn đã biết qua bài viết về kỹ thuật tạo dáng vẻ cổ thụ cho vỏ cây. Kết hợp giữa việc chà vỏ cây và bó rêu nước vào thân cây, sau vài năm bạn sẽ có một cây cảnh có vỏ già xù xì, nứt nẻ rất giá trị.

Hãy tạo cho mình một thói quen sưu tầm rêu và nuôi cấy rêu để sử dụng khi cần.

Trong dân gian, có một số người dùng nước cơm đặc tưới lên mặt đất để tạo rêu, tuy nhiên rêu gây

theo cách này không được đẹp và cũng không bền. Một số khác đi sưu tầm rêu xanh ở những nơi ẩm ướt trong vườn, hoặc ven suối. Ưu điểm của cách này là rêu có màu khá đẹp và cũng sử dụng được, ít nhất thì chúng có thể sống được khoảng một tháng khi phủ lên trên lớp đất mặt của chậu cảnh. Một số khác, thay vì dùng rêu, đã sử dụng một số loại cỏ để trồng lên trên lớp đất mặt của chậu cảnh. Tuy nhiên không phải trong mọi trường hợp trồng cỏ đều có thể thay thế được rêu.

Theo chúng tôi, để có rêu đẹp và có thể sống được quanh năm trên lớp đất mặt của chậu cảnh, bạn hãy tìm mua một loại phân vi sinh được nhập từ Canada đóng trong các gói nhỏ, hiện có bán tại các cửa hàng bán các chế phẩm sinh học. Đây là loại phân được chế từ một loại rong biển của Canada. Pha với nước (độ đậm đặc gấp đôi công thức ghi trên vỏ bao), tưới vào đất mùn ẩm trong vài ngày liền (mỗi ngày một đến hai lần), khoảng mười ngày sau bạn sẽ có một loại rêu màu xanh rất đẹp. Loại rêu này sống rất khỏe, chịu được nắng, do vậy có thể giữ được quanh năm trên bề mặt chậu cảnh của bạn.

Còn nếu bạn có ý định sử dụng rêu nước để bó cây chiết, thì phải thú thực rằng giống rêu nước đó hiện chưa có ở Việt Nam. Tuy nhiên, bạn hoàn toàn có thể thay thế chúng bằng một trong các cách sau:

1) Vớt loại rong vẩy phát triển ở các ao hồ của nước ta đem về phơi khô để dùng. Trước khi sử dụng,

bạn cần ngâm rong khô trong nước khoảng chừng 30 phút. Tác dụng cũng không khác gì rêu nước của Châu Âu hay của Nhật Bản.

2) Nếu vẫn không có rong khô, bạn có thể sử dụng bất cứ loại thực vật khô nào, miễn là chúng không quá cứng và có thể giữ ẩm tốt là được.

Nếu bạn có cách nào tốt hơn, xin cứ mạnh dạn trao đổi để mọi người cùng sử dụng, sao cho chậu cảnh của chúng ta cũng có được dáng vẻ cổ xưa như các chậu cảnh của các nghệ nhân khác trên thế giới.

LÀM CHẬU XI MĂNG

Làm thế nào để tạo nên một chậu nhân tạo giả đá

Sử dụng loại xi măng nào?

Xi măng pooc lăng thông thường sẽ có độ bền hoàn hảo cho công việc này nếu như bạn gia cố đúng quy cách. Tuy nhiên, cần phải mất nhiều ngày xi măng mới có độ khô thích hợp để có thể dịch chuyển mà không bị vỡ vụn, trong khoảng thời gian đó dù chỉ là một xê xích nhỏ cũng có thể làm thay đổi cấu trúc vốn đã rất yếu ớt.

Tốt nhất là sử dụng xi măng “khô nhanh”. Đây là dạng mà những nhà xây dựng và trong kiến trúc công trình gọi là xi măng có độ aluminum cao. Loại này cũng dễ mua hơn. Bất kỳ người bán vật liệu xây dựng nào đều có thể bán cho bạn hay chỉ cho bạn tìm mua đúng chỗ. Loại này sẽ đông cứng đủ độ có thể sử dụng trong thời gian rất nhanh, chỉ khoảng từ hai mươi phút đến một tiếng đồng hồ.

Tại sao lại sử dụng chậu xi măng?

Do sức sáng tạo và thẩm mỹ phương tây đóng một vai trò ngày càng quan trọng đối với tạo dáng bonsai, điều không thể tránh khỏi là chúng tôi cần phải tìm kiếm mẫu chậu cảnh thay thế, có thể là chỉ dùng một lần. Rất ít người có điều kiện để nung gốm, và càng ít người có lò nung đủ lớn để có thể nung chậu cảnh bonsai, dù chỉ là cỡ trung bình.

- Găng tay cao su, nếu như bạn sợ bị ảnh hưởng đến da.

- Một ít cát thuộc nhiều loại khác nhau để làm mặt cũng như để trộn với xi măng. (Một số loại được bán ở dạng trộn sẵn, trong trường hợp đó không được trộn thêm cát nếu không bạn sẽ làm cho cấu trúc của chậu bị yếu đi.)

- Và cốt thép bê tông

Làm cốt thép

Bê tông cốt thép có được sức mạnh là nhờ sự kết hợp giữa sức chịu nén cao của bê tông và sức bền kéo của cốt thép. Liên quan đến vấn đề đề cập ở đây, hãy tưởng tượng một tấm bê tông với độ dày bất kỳ, với một dây thép đi xuyên qua tâm. Nếu như tác động một lực lên bề mặt của nó, để làm cho tấm bê tông vỡ ra, thì dây thép phải được kéo dãn ra và mảng bê tông phía trên nó phải chịu lực nén. Mà điều này lại không xảy ra-do vậy tấm bê tông rất vững. (xem hình A).

Hình A

Bây giờ, nếu như dây được đặt gần như là ở bề mặt, khi tác dụng lực, để tấm bê tông vỡ ra, dây thép

phải chịu lực nén và tấm bê tông lại phải chịu sức kéo. Rất dễ dàng-một tấm bê tông bị vỡ ra. (xem hình B).

Hình B

Đồng ý, vậy thì phải làm loại bê tông cốt thép nào?

Trong làm tượng, thông thường người ta sử dụng loại khung dây thép mỏng gắn liền với lớp lưới sợi hoặc sợi thủy tinh để tạo thành cốt cho sản phẩm, rồi trát lên trên đó các lớp xi măng. Khi đập vào mặt ngoài nó có vẻ rất vững, đơn giản chỉ vì lớp dây nằm sâu bên dưới lớp xi măng. Tuy nhiên, nếu bạn công phá từ bên trong, nó sẽ vỡ tan ra vì lớp dây nằm ở trên mặt bị tác dụng lực, không phải ở dưới nó. Điều này có thể là thích hợp với làm tượng nhưng không thể áp dụng được với chậu cảnh bonsai.

Hơn nữa, cố gắng gắn những lớp lưới khá dày như sợi thủy tinh lên trên cốt thép để làm cốt cho lớp xi măng trên thực tế sẽ tạo thành hai lớp tách biệt nhau, và không có tí sức mạnh nào cả.

Lý tưởng nhất là bạn cần có một lưới thép mạ có độ thưa mắt lưới là 25mm và độ dày của dây là

1.5mm-hoặc khoảng như vậy. Sau đó bạn cần tìm một ít vải tuyn-đó là một loại sợi vải rất mịn, hiện nay thường làm bằng sợi tổng hợp, đan thành một tấm lưới. Nó là loại chất liệu tuyn làm vảy của các diễn viên ba lê. Bạn có thể dùng bất kỳ một loại lưới mềm nào nhưng các loại rèm lớn thì được dệt dày quá và sẽ làm yếu kết cấu. Một tấm lưới có mắt khoảng 2mm là lý tưởng nhất.

Làm khung

- Đầu tiên, bạn cần cắt tấm lưới theo cỡ và sau đó khuôn nó thành hình dạng như ý muốn. Có một ý tưởng hay là bạn nên tập làm bằng cách cắt các mẫu giấy hay tấm bìa theo hình. Sử dụng hết trí tưởng tượng của bạn nhưng cần giữ hình dạng đơn giản thôi.

- Có thể sẽ cần phải nối nhiều tấm lưới vào nhau. Điều này sẽ không ảnh hưởng gì cả và sẽ không làm yếu kết cấu, với điều kiện là bạn phải bỏ đi tất cả các đầu dây thừa và các đoạn lưới lỏng ở cuối. Nối hai tấm lưới bằng sợi mảnh, ví dụ như sợi đơn của dây điện thoại. Nếu sử dụng nhiều dây bó vào với nhau thì sẽ tạo nên những điểm yếu.

- Tất cả những đoạn cuối xung quanh riềm cần phải được uốn vào để tạo nên một đường tiếp nối liên tục, cho phép tạo một lớp xi măng thừa ra khoảng 9mm trước khi có được kích cỡ cuối cùng.

• Trát lớp lưới với các loại chất kết dính khô nhanh. Bất kỳ loại nào cũng được vì nó sẽ dính chặt vào lớp dây thép. Làm mịn bề mặt trên lưới, đảm bảo rằng nó gắn vào lưới đồng đều nhau, đặc biệt là ở những khu vực quanh rìa. Không cần phải kết thật chắc chắn, chỉ cần đủ sức gắn kết với nhau trong thời gian trước mắt. Một số người cố dán lớp sợi với lớp lưới. Điều này hoàn toàn không cần thiết và rất mất thời gian.

• Cát gọt phân rìa cho bằng với lưới và chờ cho nó khô đi

Xi măng

Trộn

Kiểm tra xem sản phẩm của bạn đã được trộn với cát hay chưa. Nếu chưa, cần trộn kỹ với một lượng tương đương cát xây dựng khô, tức loại cát dùng để trộn vữa. Thêm nước vào, quấy liên tục cho tới khi hỗn hợp trở nên chỉ có thể miêu tả được là giống như bùn loãng! Nhiều nước quá có thể làm yếu hỗn hợp, quá ít thì làm hỗn hợp không thể sử dụng được hợp lý trong trường hợp này. Nó chỉ cần lỏng, không hơn. Nếu nó loãng đủ để dùng chổi quét, đó là đã quá loãng rồi.

Trước khi bạn tiến hành

Hỗn hợp xi măng được trát lên khung thành từng lớp, việc làm này phải thực hiện trước khi lớp trước đã khô -tốt nhất là trước khi nó bắt đầu chuyển

màu từ màu tối (ướt) sang màu sáng (khô). Cần nhớ rằng việc làm chậu cạnh xi măng là một quy trình khá dài, do đó bạn sẽ có thể phải dừng công việc qua đêm giữa lúc làm các lớp. Sẽ không có vấn đề gì nếu bạn phủ lên sản phẩm một tấm vải ướt và sau đó là một tấm nhựa để bảo vệ bề mặt của xi măng khỏi sự thoát ẩm vào không khí.

Trát lớp đầu tiên...

Dùng một chiếc bay hoặc con dao, trát một lớp dày khoảng 3 - 4mm lên trên lưới. Ép mạnh để xi măng đi qua các lỗ trên lưới. Khi xi măng đi qua lưới, nó đã được trộn với nhau, vì vậy một khi bắt đầu cứng, xi măng bám rất nhanh. Tác dụng này cũng xảy ra xung quanh dây thép.

Khi xi măng được trát lên, nó làm tăng trọng lượng của sản phẩm và sẽ sớm bắt đầu làm cong lưới dây thép. Để giảm thiểu vấn đề này, cần làm xung quanh các cạnh trước và dừng lại ngay khi lưới bắt đầu bị méo. Đợi cho tới khi phần đầu tiên trở nên chắc lại (nhưng không thấy khô khi chạm vào) và sau đó lấp vào những phần còn lại, nếu cần thiết thì làm từ từ. Cọ nhẹ bề mặt bằng một chiếc bàn chải cũ để chuẩn bị cho lớp tiếp theo.

... Và lớp thứ hai...

Khi lớp trát đầu tiên bắt đầu có màu sáng, cần hết sức cẩn thận nhấc sản phẩm lên và quay ngược lại, nếu cần thì phải đỡ. Ngay tiếp theo, bắt đầu trát

một lớp dày 3- 4mm ở mặt thứ hai, chắc chắn rằng nó lấp vào khoảng trống giữa khung dây và lớp lưới. Điều quan trọng là hai lớp này phải nối và kết được với nhau càng hoàn hảo càng tốt. Nếu bạn phải thực hiện lớp này thành từng phần, hãy tạo ra các mối nối tại lớp thứ nhất ở nhiều nơi khác nhau, nhờ đó tránh được các điểm bị yếu.

Khi làm đến phần riềm, hãy bắt đầu đắp dây mép ra ngoài lớp lưới. Khi sản phẩm hoàn thành, lớp xi măng cần chừa quá dây thép 6- 9mm. Nhiều quá thì nó dễ bị vỡ, ít quá thì sự co giãn do nhiệt độ của dây thép sẽ làm rạn xi măng. (xem hình C)

Hình C

... Và lớp thứ ba... rồi thứ tư...

Lớp tiếp theo được trát lên mặt thứ nhất, và có thể mỏng hơn một chút, khoảng 2- 3mm. Nếu lớp nền đã trở nên có màu sáng hơn, hãy xi nước toàn bộ một vài lần trước khi bắt đầu. (Cần làm hỗn hợp rắn hơn một chút để bù lại). Ngay sau khi chạm vào thấy lớp này chắc lại, quay sản phẩm ngược lại và tiếp tục lặp lại.

Phần trên thì đơn giản- phần tiếp theo cần khéo léo hơn một chút!

... Các lớp cuối cùng

Lớp cuối cùng ở mỗi phía là nơi bạn tạo ra kết cấu bề mặt. Bạn có thể chạm trổ bằng dao; bạn có thể cho thêm cát hoặc đá mịn; bạn có thể thêm than mịn; bạn có thể khắc lên bề mặt bằng chổi thép hoặc bất cứ thứ gì khác mà bạn thấy thích. Bạn cũng có thể cho thêm màu xi măng trong bước này. Hoặc thay vào đó, về sau bạn có thể sơn màu cho sản phẩm (xem bên dưới).

Dù bạn quyết định làm gì cũng đừng làm quá. Ý kiến này là nhằm làm sản phẩm trông được tự nhiên. Bề mặt phức tạp quá hoặc màu sắc quá mạnh sẽ làm nhiệm vụ vốn đã khó khăn trở thành một nhiệm vụ bất khả thi. Và bằng mọi giá, kìm chế mong muốn làm cho sản phẩm của bạn giống như một dốc núi. Điều đó không bao giờ xảy ra và kết quả sẽ kết thúc bằng một vật hào nhoáng không có giá trị. Chỉ cần cố gắng làm sản phẩm nhân tạo của bạn trông giống như đồ thật là được.

Một khi bề mặt kết cấu cuối cùng trở nên gần như đã khô (màu sáng hơn nhưng không sáng bằng sản phẩm làm thử mà bạn làm tuần trước) bạn có thể sơn màu cho bề mặt nếu muốn. Hãy sử dụng **các loại thuốc màu hoặc các loại sơn có cồn rất nhạt màu, quét lên một vài lượt mỏng.** Chúng sẽ ngấm vào bề mặt của xi măng chưa khô và ít nhiều sẽ giữ được lâu. Hãy quét một lớp một màu, sau đó là các lớp màu lốm đốm khác- nâu, xám, xanh lá cây, thậm

chỉ một vài nét chấm phá màu tía ở chỗ này chỗ khác. Nhưng phải luôn luôn rất nhạt, vì bạn muốn sơn màu cho xi măng, không phải phủ màu cho nó.

Có phải nó đấy không?

Không hẳn. Thêm một điều nữa bạn phải làm... Chờ đợi!

Như tôi đã giải thích trước đây, xi măng cần có một vài tuần mới khô được (trên thực tế và trên lý thuyết, nó không bao giờ “khô” hoàn toàn. Nó tiếp tục cứng dần trong suốt thời gian sử dụng). **Bạn phải đợi ít nhất là một tháng- càng lâu càng tốt- trước khi trồng cây vào chậu cây của bạn.** Chậu cây càng lớn, bạn càng phải đợi lâu. Hãy để chậu ra ngoài cửa để nước mưa rửa sạch các chất bẩn lưu màu trên bề mặt. Một số người khuyên nên bịt xi măng lại để vôi không ngấm vào trong đất. Ngày nay có rất ít vôi tự do ở trong xi măng rắn. Dầu sao, nếu bạn làm chậu cây của bạn trong mùa thu và để nó ra ngoài trời trong suốt mùa đông, nó sẽ sẵn sàng cho việc trồng cây vào mùa xuân.

À, tiện thể, điều này có thể là ngớ ngẩn, nhưng bạn nên giữ sản phẩm tránh khỏi sương giá trong vòng một tháng hoặc khoảng như vậy. Nếu có một chút hơi ẩm nào trong bê tông bị đông lại trước khi bê tông khô, có thể sẽ làm xuất hiện các vết nứt nhỏ. Ban đầu chúng sẽ không có vấn đề gì, nhưng trong các năm sau chắc hẳn chúng sẽ bắt đầu làm cho sản phẩm bị hỏng dần.

Chúc các bạn thành công!

KINH NGHIỆM XỬ LÝ NHỮNG CÂY RỤNG LÁ VÀO MÙA ĐÔNG

Nhiều nghệ nhân cây cảnh phương Tây mà tôi có trao đổi đều thiên về giống cây tùng bách (là những cây xanh tốt quanh năm), và một số còn phủ nhận mọi hứng thú đối với các cây rụng lá vào mùa đông. Có lẽ đó là kết quả của cái gọi là 'hội chứng thao diễn' ... áp lực của việc phải đạt kết quả nhanh chóng. Chắc chắn là do ảnh hưởng rộng lớn từ những việc làm có tính cách tân của Masahiko Kimura.

Cũng có thể nói rằng, do việc chuyên môn hoá, người nghệ nhân ít nhiều đã trở nên thành thạo trong lĩnh vực mà anh ta lựa chọn và nhờ đó có khả năng nhiều hơn để không thừa nhận những giới hạn của nghệ thuật truyền thống. Mặt khác, vẫn luôn tồn tại nguy cơ là một số vấn đề của Bonsai có thể biến thành nạn nhân của một thời trang và trở nên bị thờ ơ hoặc thậm chí bị biến mất hoàn toàn. Rất có thể vai trò của những cây rụng lá vào mùa đông trong nghệ thuật cây cảnh cũng bị đe dọa như vậy.

Có một sự phân biệt rõ ràng về phương diện thái độ tình cảm đối với những cây cảnh rụng lá và không rụng lá vào mùa đông...mặc dù không có loại nào thắng thế. Nhưng những cây rụng lá vào mùa đông đã bổ sung thêm một điều là: hình ảnh của chúng

thay đổi hoàn toàn mỗi mùa, và cùng với nó cái thân của cây cũng thay đổi.

Vào mùa xuân, những cái mầm mỏng manh bung ra thành những chiếc lá nhỏ xinh xắn hoàn hảo, giống như những chiếc móng tay của trẻ nhỏ. Cây cối tràn đầy sinh lực với tất cả sắc màu và biết bao hy vọng. Mùa hè, cây mang trên mình chúng những tán lá lớn, khi đó cây rụng lá vào mùa đông ít nhiều cũng có chung những đặc trưng về mặt thẩm mỹ như những cây xanh tốt quanh năm. Đến mùa thu, vâng chúng ta lại được thưởng bằng một sự thay đổi nữa về đặc trưng (của cây), lúc này là sự hoan hỉ chung cuộc của sự chuyển mùa.

Nhưng vào mùa đông, cây ở tình trạng trơ trụi và khô lạnh, không có gì có thể giấu diếm được sự quan sát (của chúng ta). Cái thần thực sự của cả cây và bản thân nghệ nhân bộc lộ ra trước sự xem xét kỹ lưỡng của thế giới bên ngoài.

Dù cho cây cảnh hãnh diện về sự trơ trụi của mình, hoặc phải xấu hổ vì điều đó, tất cả hoàn toàn phụ thuộc vào khả năng và sự nhạy cảm của người nghệ nhân. Khi trưng bày một cây xanh tốt quanh năm vào mùa đông, người nghệ nhân nói, "Hãy xem thứ mà tôi đã làm". Còn khi trưng bày một cây cảnh rụng lá vào mùa đông, người nghệ nhân cũng nói, "Hãy xem tôi đã làm như thế nào".

Vì thế, với cây cảnh rụng lá vào mùa đông, cấu trúc cành là vấn đề hết sức quan trọng.

Các cành được tạo dáng không tự nhiên, chỉ để lấp chỗ trống bằng các tán lá, là triệu chứng nóng vội muốn có kết quả nhanh chóng, bất chấp đặc trưng của loại cây. Mặc dù điều này cũng không chấp nhận được đối với các cây xanh tốt quanh năm, nhưng ít nhất thì tiểu xảo đó cũng được che đậy quanh năm. Bạn có thể biết về sự tồn tại của nó, nhưng mọi người thì không.

Mỗi nghệ nhân phải tự quyết định xem liệu anh ta có thể chung sống thoải mái với điều đó hay không. Nhưng nếu không có lá che đậy, những cành thiếu cân nhắc này sẽ làm mọi cây Bonsai bị mất đi sự hoàn thiện chân thực của nó. Liệu sự hoàn thiện chân thực của cây có thực sự được bảo toàn chỉ vì khiếm khuyết được che dấu khỏi sự quan sát của mọi người?

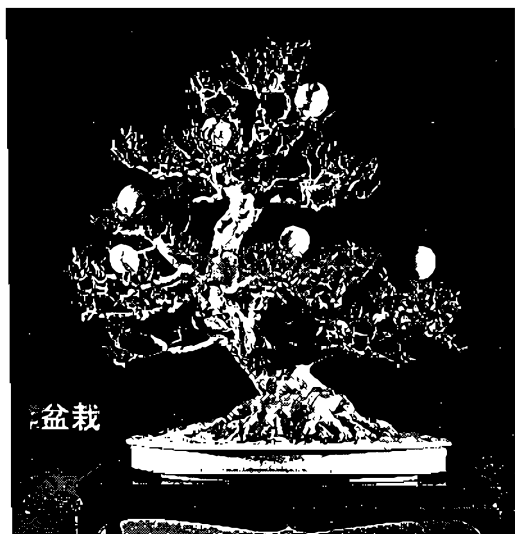
Loài cây rụng lá cũng đem đến (cho chúng ta) nhiều cấp độ hình ảnh và cảm xúc như những cây không rụng lá. Hình dáng của chúng cũng thay đổi. Thứ ngôn ngữ hình tượng như những cành chết (jin), những mảng thân cây chết (shari), sự phân cành, màu sắc và cấu tạo vỏ cây đều có thể thay đổi. Nhưng hình ảnh của một cây cổ xưa đọng lại, già đi cùng với thời gian, chịu đựng sự tác động của thời gian, hoặc sự đột phá của một cây thích, cường tráng với đầy sức sống, có thể chiếm được cảm tình của bạn, làm xao xuyến tâm hồn bạn và ngân nga giai điệu ngọt ngào cũng như bất cứ cây không rụng lá nào.

Đối với cây cảnh rụng lá không thể làm vội vàng được. Không có một công thức nào cho việc tạo ra một bức tranh trông được chỉ trong một mùa. Loại Bonsai rụng lá vào mùa đông phải được tạo ra một cách từ từ, phối hợp giữa ý tưởng, kế hoạch cải thiện và thích

nghi với những gì mà thiên nhiên thể hiện ở từng chu kỳ. Cành nhánh phải được nuôi dưỡng năm này qua năm khác...mỗi một mầm mới phải được quán dây tạo dáng cho đến khi cả hệ thống đã hoàn chỉnh. Nó rất dễ gãy nên khi công việc đã thực hiện xong thì không thể thay đổi được nữa. Bóng ma của những sai lầm đã phạm phải từ nhiều năm trước cứ trở lại ám ảnh bạn vào mỗi mùa đông.

Thuật tạo dáng cành nhánh nói trên, thái độ cần thiết phải tiến hành một dự án dài hạn và, trên hết, đòi hỏi sự hoàn thiện tuyệt đối trong công việc của bạn, tất cả là những bài học có giá trị. Hơn nữa, một khi đã tiếp thu được, chúng sẽ giúp cải thiện sự hoàn thiện của tất cả cây cảnh của bạn, cây rụng lá cũng như cây không rụng lá.

BÀI HỌC TỪ NHỮNG GIÁ TRỊ ĐÍCH THỰC CỦA SHOHIN HAY CÂY CẢNH MINI

Colin Lewis

Trong những năm qua, nhiều người đã hỏi tôi: "Tại sao anh lại quan tâm đến shohin?" Câu trả lời thật là đơn giản.

Khi bắt đầu chơi cây cảnh, khoảng hai mươi năm có lẽ trước đây, tôi không hề có khái niệm về kích thước của cây cảnh. Một lần tôi nhìn thấy xây cảnh trong một siêu thị - lúc bấy giờ những cây thông, cây thích đó còn được gọi là "cây trong nhà"- và tôi cho rằng đó là kích thước tiêu chuẩn của cây cảnh.

Sau đó, tôi được xem một số bức ảnh trong tạp chí cây cảnh tại Vườn Bách thảo Brooklyn, nhưng các bức ảnh đó không có chú thích về kích thước. Tôi nghĩ rằng chúng có cùng kích thước với những cây cảnh tôi đã nhìn thấy trong siêu thị.

Tôi không hiểu làm thế nào để tạo ra những chi tiết hoàn mỹ và vẻ già nua trên những cây cảnh đó. Nhưng tôi nghĩ, họ làm được thì mình cũng làm được.

Thế là tôi bắt tay vào công việc mà không hề nhận ra rằng cây cảnh mà tôi muốn bắt chước cao gần 1m ! Dĩ nhiên là 10 năm sau, tôi biết rằng việc tạo ra bản sao y hệt là điều không tưởng. Nhưng trong những năm đầu tiên ấy, tôi đã gần đạt được điều đó.

Tôi vẫn còn giữ ba cây cảnh đầu tiên. Tôi vơ vạc ra rất nhiều trong những năm chăm sóc chúng, cho đến khi tôi biết rằng phần lớn cây cảnh có kích thước lớn hơn thế rất nhiều. Tôi không chỉ biết được cách cuốn dây kẽm và tỉa cành cho cây cảnh mini mà còn, thông qua việc thường xuyên chăm sóc chúng, hiểu thêm rất nhiều về sự phát triển của cây.

Ngày nay, tôi trồng cả những cây cảnh lớn. Nhưng khi đã có được kỹ năng và kiến thức về shohin, tôi không thể bỏ qua được dạng cây cảnh quyen rū đó. Và chắc chắn, tôi sẽ không quay lưng lại với những cây cảnh mini mà tôi đã trồng từ những năm đầu tiên.

Tôi rút ra rằng bằng việc áp dụng những kỹ thuật và kiến thức của shohin vào cây cảnh có kích cỡ lớn hơn, tôi có thể tạo nên những chi tiết tinh tế ở cây cảnh có kích thước khác nhau.

Tôi yêu sự chính xác đến từng chi tiết. Khi quan sát cây, tôi có thể mất đến hàng giờ để ngắm nghía một cây cảnh. Khi bạn nhìn vật nào đó trong thời gian lâu như vậy, bạn sẽ nhận ra mọi chi tiết, xấu cũng như đẹp.

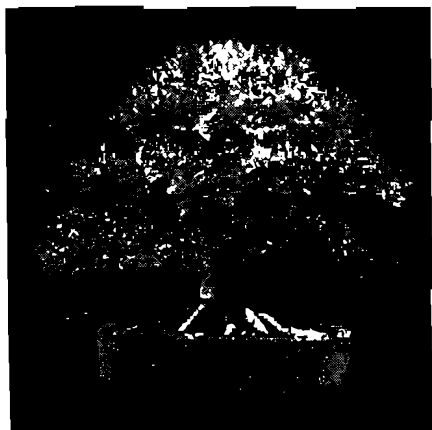
Nhưng cây cảnh không chỉ có chi tiết mà còn có những yếu tố khác và chúng cũng rất quan trọng khi bạn đã ngắm nhìn một cây cảnh trong thời gian dài. Mọi người chơi cây cảnh đều trải nghiệm điều này. Họ tiếp xúc với cây cảnh của mình hết ngày này qua ngày khác, hết năm này qua năm khác, nên họ không còn ngắm nhìn chúng một cách tỷ mỉ nữa.

Cũng giống như đọc sách, bạn không chỉ nhìn vào chữ để xem cách đọc thành tiếng như thế nào. Mắt bạn lướt theo dòng và ngay lập tức nhận ra hình dạng của chữ. Điều đó cũng giống như một cây cảnh đã quá quen thuộc. Bạn nhận ra nó nhưng bỏ qua các phần cấu thành của cây.

Do vậy, cần ngắm nhìn kỹ cây cảnh, ngay cả khi nó đã ở dạng "thành phẩm", bằng con mắt phân tích như thể cây đó còn ở dạng nguyên liệu mà bạn đang chuẩn bị tạo dáng. Shohin là môi trường rèn giũa bạn về nguyên tắc này. Để tạo cho một shohin hình dạng như cây cảnh lớn, bạn phải công phu hơn nhiều.

Nếu bạn trồng từ hạt hoặc chiết cành, bạn cần phải trù tính trước việc tạo cành ít nhất là một mùa, đôi khi còn phải dài hơn. Bạn không thể dựa vào chiến thuật cắt-lai-mọc. Bạn phải cắt, tỉa theo một

kế hoạch tổng thể có sẵn. Nếu bạn không tìm ra chồi cây mọc ở hướng mong muốn thì hãy ghép một chồi non vào đó hoặc chờ thêm một năm nữa với hy vọng cây sẽ nảy chồi đúng chỗ. Với cây to, bạn có thể có nhiều, thậm chí đến hàng tá, giải pháp khác nhau để lựa chọn.

Gieo hạt và chiết cành là cách tốt nhất để có được cây cảnh đẹp. Khởi đầu bằng cây nguyên liệu là việc hoàn toàn khác. Bạn không kiểm soát được việc hình thành thân và cấu trúc của cành cây.

Khi bạn hạ thấp độ cao của cây nguyên liệu, bạn tạo ra vết cắt lớn và phải xử lý bằng cách nào đó để nó hài hoà với hình dáng của cây. Nhưng với shohin, bạn không thể áp dụng thủ thuật mạnh tay như cây nguyên liệu lớn, nhất là khi tạo jin và sharis. Đơn giản là vì shohin không thể chịu được những thủ thuật đó. Điều này buộc bạn phải tính toán kỹ hơn và đó là một thói quen tốt.

Tiếp đó là vấn đề tỷ lệ khoảng không giữa cảnh và thân, giữa các cảnh với nhau. Rồi khoảng không giữa cảnh thấp nhất và mặt đất. Đây là điều quan trọng nhất.

Khi bạn nhìn cây cảnh, chính chiều cao của khoảng không - điều bạn không nhìn thấy - cho bạn biết về kích thước của cây mà bạn đang muốn chuyển tải hình ảnh.

Chiều rộng của khoảng không, vốn phụ thuộc vào chiều dài tương đối của cảnh cây và chậu cây có thể cho bạn biết cây mọc ở đâu. Nói một cách đơn giản, một chiếc chậu hẹp hàm ý chỉ vách núi, còn chậu rộng ngang thì gợi ra hình ảnh thung lũng.

Với shohin, tất cả những yếu tố trên khó điều chỉnh hơn và đòi hỏi phải phân tích và trù tính cẩn thận. Shohin dạy điều đó khi bạn chấp nhận thách thức to lớn về mặt nghệ thuật và kỹ năng làm vườn: tỷ lệ giữa thân cây và chậu cây; việc bố trí cảnh và khoảng không giữa chúng; nhịp điệu và chuyển động của cây...đều phải thoả mãn những yêu cầu thẩm mỹ.

Làm việc với shohin giúp bạn phát triển tính sáng tạo. Tìm cách giải quyết khó khăn và tạo ra một hình dáng cây cảnh đầy thuyết phục giúp mài sắc những kỹ năng của bạn và làm cho việc tạo cây cảnh lớn đơn giản hơn.

Không thể vin vào chữ "mi-ni" để bao biện cho nhược điểm của shohin. Mặc dầu shohin tạo cho bạn khả năng sử dụng những cây nguyên liệu mà người khác bỏ qua.

Bạn biết cách lấy một cây cao 1,8m rồi cắt ngắn đi chỉ còn 60cm để tạo ra một cây cảnh. Đó là việc làm thông thường mà chúng ta đều biết. Nhưng nếu cây đó chỉ cao khoảng 30cm, thì suy nghĩ đầu tiên thường là giữ nguyên kích thước này hoặc thậm chí để cho cây lớn hơn chút nữa cho phù hợp kiểu dáng mà bạn dự định. Suy nghĩ này hoàn toàn sai lầm. Bạn cần phải áp dụng đúng giải pháp như áp dụng với cây lớn: hãy cắt bớt đi chỉ còn lại 15cm hoặc thấp hơn.

Với shohin, cùng một lúc bạn có thể mang theo được hai ba cây, có thể làm việc với chúng ngay trên bàn ăn hoặc trên đùi. Bạn có thể chọn một cây nào đó để làm việc bất kỳ lúc nào. Ngắm nghía, chơi đùa với chúng rồi đặt chúng lên giá. Nếu bạn rất say mê cây

cảnh nhưng chỉ có thể dành ra khoảng một tiếng mỗi ngày cho cây, thì shohin là lựa chọn lý tưởng. Chúng là thứ tuyệt vời để lấp đầy thời gian nhàn rỗi của bạn. Nhưng để phát triển, shohin cần thời gian dài. Chúng lớn rất chậm và shohin dạy bạn lòng kiên nhẫn.

Bạn còn có thể bắt đầu bằng những cây nguyên liệu xấu xí. Vì thân và cành của shohin nhỏ nên rất dễ tạo dáng. Một cái cây rất thường trong vườn có thể biến thành một cây hoang dại mọc trên mỏm núi đầy huyền thoại. Bạn có thể kiểm soát hoàn toàn shohin, trong khi đó với cây cảnh cỡ lớn và nhiều tuổi hơn, bạn phải bằng lòng với những gì chúng đã có.

Chăm sóc shohin là một câu chuyện hoàn toàn khác so với cây cảnh lớn. Tôi cho rằng vẻ đẹp tột đỉnh của shohin chỉ tồn tại trong một thời gian nhất định, tương tự như các loại cây cảnh khác. Sau, đó chúng cần tái tạo hoặc trồng lại. Nhưng cây càng nhỏ thì thời gian đạt vẻ đẹp đỉnh điểm càng ngắn. Tôi nhận thấy khi cây đạt vẻ đẹp hoàn hảo, bạn có từ 4-6 năm trước khi phải tái tạo hoàn toàn.

Việc cắt tỉa thường xuyên để hình thành nên dáng mi-ni của cây tạo ra sự phát triển dồn nén đến mức chồi cây không còn đủ sức duy trì và mất dần sự sống. Tốt nhất là khoảng 3-4 năm lại cắt, tỉa sâu để tạo ra lớp chồi non bên ngoài. Nhưng bạn không muốn làm mất đi vẻ đẹp của cây, nhất là sau khi phải mất bao nhiêu công phu mới tạo ra được. Do vậy, bạn thường có xu hướng kéo dài thời gian đỉnh điểm của cây quá lâu. Và khi bạn quyết định phải tái tạo cây, quá trình đó kéo dài hơn so với cây cỡ lớn.

Shohin cũng đòi hỏi kỹ năng làm vườn cao hơn. Các cây nhỏ nhạy cảm hơn với sự thay đổi thời tiết. Nắng, gió, lạnh...đều gây ra tác động mạnh mẽ đối với shohin. Việc quên tưới cây trong một ngày dường như không có tác động gì đối với cây cảnh có kích thước lớn. Nhưng nếu điều đó xảy ra với shohin, cây cảnh đó sẽ nói lời vĩnh biệt với bạn. Nếu để rệp tự do tung hoành trong một tuần, mọi chồi non của shohin sẽ bị huỷ hoại. Trong khi tất cả các cây cảnh lớn đều có thể phát triển bình thường bất chấp sự có mặt của côn trùng..

Chăm sóc shohin tạo cho bạn tính kỷ luật. Bạn không thể để xảy ra sai sót đối với cây cảnh của bạn. Dĩ nhiên đôi khi bạn phạm phải sai sót hoặc sao nhãng theo thói quen cố hữu của mình. Và hậu quả là cây cảnh của bạn trở thành đồ bỏ đi. Điều đó sẽ

làm cho bạn trở nên cứng rắn hơn. Bạn có thể tự dần vật mình về thói cầu thả, nhưng bạn sẽ quen dần với nỗi đau khi đánh mất sản phẩm shohin quý báu của mình.

Khoảng 10 hoặc 12 năm sau, khi bạn tạo được một cây cảnh mi-ni mà bạn rất tự hào và lần đầu tiên trong đời trưng bày ra công chúng. Bạn đứng đó, nhìn dòng người thờ ơ đi qua. Họ chiêm ngưỡng hết cây cảnh lớn này sang cây cảnh lớn khác mà không hề để ý đến sinh linh quý giá bé nhỏ của bạn. Thi thoảng bạn chỉ nghe được lời bình luận ngây thơ của lũ trẻ "trông nó đẹp chưa kìa", "cậu trông nó ngọt ngào không". Trẻ em đúng là người biết yêu cây đích thực.

Việc trưng bày shohin dạy bạn về tính nhân bản. Và đó là bài học quý giá nhất và khó khăn nhất. Vì

vậy đừng phiền lòng với những người coi shohin chỉ là thứ đồ chơi hoặc là một thứ gì đó khôi hài. Họ không thể cảm nhận được hơn thế. Thật dễ dàng khi coi thường những thứ mà mình không làm được. Nhưng nếu bạn tạo được một shohin đẹp, bạn hiểu những điều mà họ không biết. Bạn học được những điều mà họ không bao giờ có được.

Không có gì ghê gớm khi ai đó có tiền mua cây lớn, hoặc có đủ tiện nghi để sưu tầm cây nguyên liệu lớn. Điều đó chỉ phụ thuộc vào hoàn cảnh riêng và điều kiện của từng người, chứ không phản ánh tài năng của một nghệ sỹ cây cảnh.

Với tôi, nếu không có những bài học từ shohin, hiểu biết của tôi về cây cảnh sẽ không hoàn thiện, và cây cảnh lớn của tôi cũng không thể đạt được vẻ đẹp như nó có. Kỹ thuật, kiến thức về nghề vườn và khả năng nghệ thuật của tôi cũng sẽ không phát triển đầy đủ. Và tôi cũng không thể có được những niềm vui sướng vô bờ như đã từng có.

Đó là những bài học vô giá đối với một người làm cây cảnh, cây thế.

MỘT SỐ BÀI THỰC HÀNH CỦA CÁC NGHỆ NHÂN NỔI TIẾNG THẾ GIỚI

LÀM CÂY CẢNH MINI TỪ MỘT CÂY CON

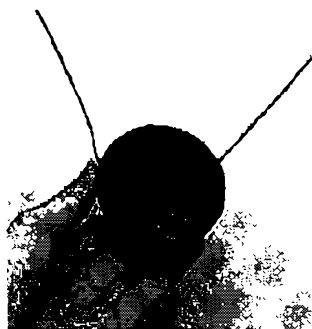
Bài của Fumio Nakahara

Đây là các công đoạn biến cây con trở thành shohin. Tôi đã tham khảo cuốn sách của ông Gun và một số cuốn khác. Tôi hy vọng nó sẽ giúp bạn tạo được cây cảnh mi ni hoặc cảm nhận được sự thú vị của sự sáng tạo trong khi làm cây cảnh.

Các bạn hãy xem theo đúng trật tự. Rất mong các bạn trao đổi với tôi nếu như bạn thấy rằng có cách làm tốt hơn so với những gì tôi trình bày. Vì giờ đây, tôi vẫn là người chập chững làm quen với shohin.

Đây là một cây non ở trong chậu có tên la tinh: *Celastrus orbiculatus*

Chuẩn bị một chiếc bát và luồn dây kẽm qua lỗ ở đáy bát

Gắn dây kẽm ở đáy bát
như trong ảnh hoặc theo
cách khác tùy chọn

Nhấc cây ra khỏi chậu

Cắt bỏ phần rễ ở phía dưới

Chống khô ở phần rễ
bằng cách phun nước

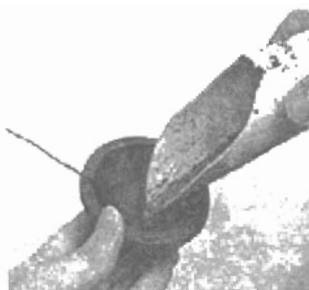
Kéo léo dùng đũa để lấy
bột đất ra khỏi rễ

Gỡ bỏ đất thêm chút nữa

Tôi gần như đã bỏ hết đất ở phần rễ

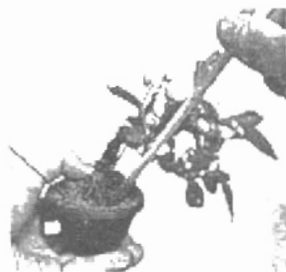
Cho đất vào trong bát

Đổ đất cao lên ở phần giữa bát

Nhẹ nhàng lên đất ở phần rễ bằng một chiếc dũa

Tiếp tục lên đất một cách nhẹ nhàng

Dùng kim vận hai đầu dày kèm để giữ chặt cây

Vùi nốt những chiếc rễ
còn nổi lên

Cắt một miếng rễ gỗ bỏ
bớt đất ở phía dưới

Làm mỏng nhưng không
cắt thủng

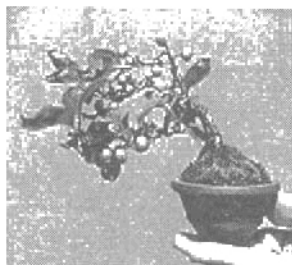
Làm ướt miếng rễ

Tưới đủ nước trông cây có
vẻ khoan khoái

Hương nào làm mặt trước
tốt hơn ? Chiếc bát có vẻ
phù hợp

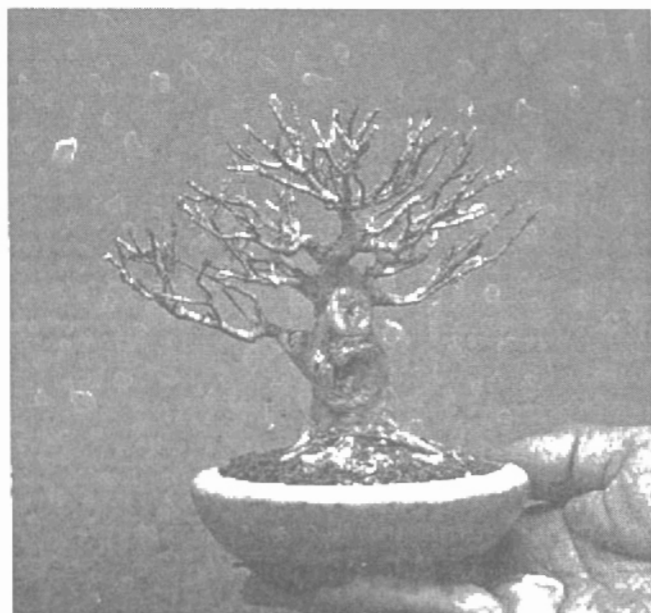
Cỏ lể hương này làm
mặt trước tốt hơn

LÀM CÂY CẢNH MINI TỪ MỘT CÂY CHIẾT

Cây thích hàng rào
(*Acer buergerianum* Miq.)

Cây cao 12 cm

Nghệ nhân: Kyosuke Gun & Sachiko

Ảnh chụp 22/2/2002

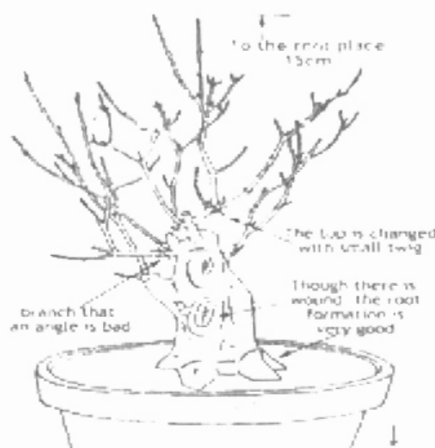
Cây mini này đã được 10 năm tuổi

CẮT TỈA

Do cây nguyên liệu là một cây chết nên nó có bộ rễ khá tốt. Việc quần dây không được tiến hành, nhưng cắt tỉa được lặp đi, lặp lại nhiều lần. Các bạn hãy chú ý theo dõi xem các nghệ nhân người Nhật Bản thực hiện công việc này ra sao.

Cây cao 15 cm tính từ mặt chậu.

Cảnh ngang
này rất đẹp

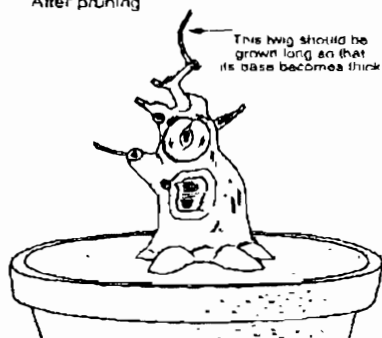

Cành lớn được
cắt đi để tạo
ngọn cây mới
bằng một
nhánh con.

Vết cắt ở thân
cây để làm
seo, cấu trúc
bộ rễ rất đẹp.

Sau khi cắt tỉa

After pruning

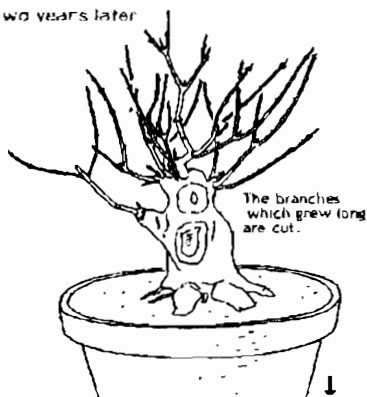

Nhánh này cần để cho phát triển dài ra để cho chiều ngang của nó to lên.

CẮT TỈA VÀ SANG CHẬU

Hai năm sau

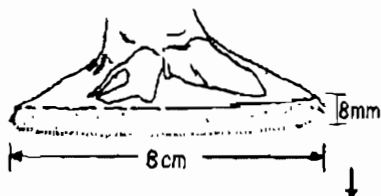
Two years later

Những cành đã phát triển dài sẽ bị cắt ngắn lại.

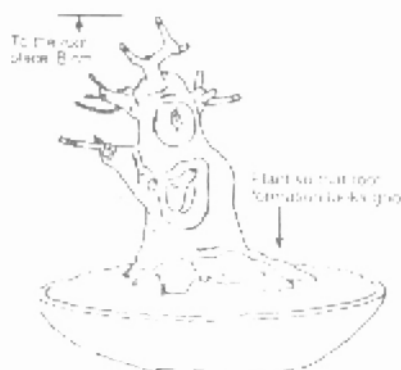
Rễ cũng được cắt ngắn bớt đi.

Root are cut

Sau khi cắt tỉa và sang chậu

After Pruning and Repotting

Chiều cao
còn 8 cm
tính từ
mặt chậu

Trong lúc cây
như thế này, để
nên bỏ rễ đẹp
hơn

Thực tế, từ cây chết đến cây sống
được hình dạng cây như các bạn
thấy, các nghệ nhân đã mất vài chục
kỳ cắt tỉa và sang chậu

TẠO RA CÂY CẢNH MINI TỪ MỘT BỤI CÂY

Cây Mắc qua
(*Flowering quince*)

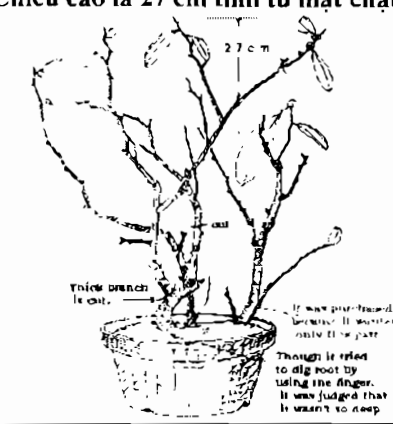
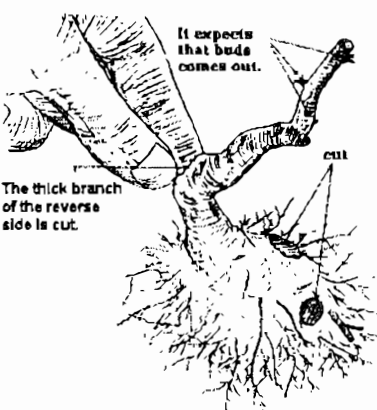
Cây cao 15 cm

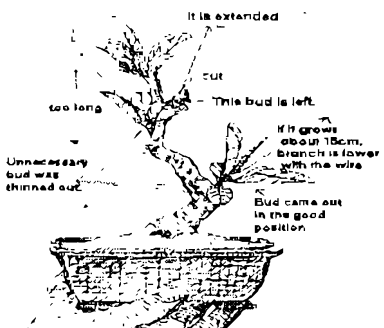
Nghệ nhân: Kiyosuke Goto & Sachiko

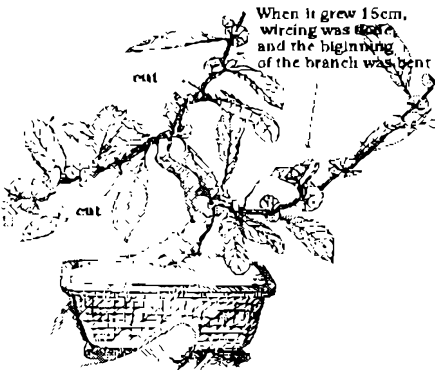

Ảnh chụp hồi 8/1998

Các bạn hãy chú ý, cây nguyên liệu này được chọn chỉ do nó có một đoạn thân uốn cong ở dưới thấp! Lúc này là tháng chín.

<p>Có hai cành bị cắt ngắn đi và hai cây nhỏ cũng bị loại bỏ.</p>	<p>Chiều cao là 27 cm tính từ mặt chậu</p> 	<p>Cây được mua vì có đoạn cong này. Có thể dùng tay để bới rễ vì các nghệ nhân cho rằng rễ cây không sâu lắm.</p>
<p>Thân cây đã già, nhưng đáng ngạc nhiên là cây lại có quá nhiều rễ nhỏ, sợ rằng nó không đủ sức ra chồi mới.</p> <p>Cành to ở mặt sau bị cắt bỏ.</p>	<p>Ảnh sau khi cắt cây.</p> 	<p>Hy vọng chồi mới sẽ mọc ra ở các vị trí này.</p> <p>Cắt bỏ.</p>

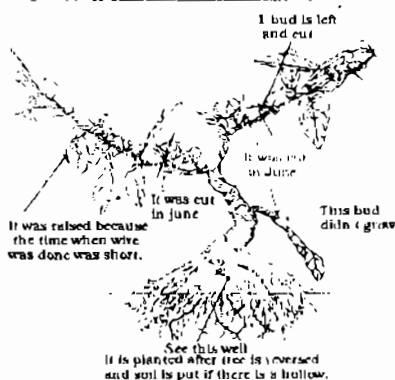
<p>Bảy giờ đã là tháng tư năm sau.</p> <p>Có một đoạn phát triển quá dài cần phải cắt đi.</p> <p>Tất cả các chồi không cần thiết đều bị ngắt bỏ.</p>	<p>Lựa chọn chồi và sửa lại ngon.</p> 	<p>Chồi này được để lại.</p> <p>Nếu chồi này dài khoảng 15 cm thì sẽ quấn dây làm cho nó thấp xuống.</p> <p>Chồi mọc ở vị trí rất tốt.</p>
--	---	--

<p>Tháng sáu.</p> <p>Cắt</p> <p>Cắt</p>	<p>Cắt những cành đã dài ra và quấn dây</p> 	<p>Khi cành dài khoảng 15 cm thì bắt đầu quấn dây và uốn phần đầu cành (xem dấu mũi tên).</p>
---	--	---

Tháng chín.

Chú thích
ghi sát thân
cây đánh dấu
chỗ cắt hồi
tháng 6.
Cành dài ra
do thời gian
quấn dây quá
ngắn.

Cắt những cành đã dài và trồng lại cây

Nhìn xem sự phát triển của rễ. Cây được
trồng lại sau khi đã xoay để chọn mặt
trước và bổ sung đất vào chỗ trống.

Cắt cành để
lại một chồi.

Những vị trí
đã cắt hồi
tháng 6
(hướng mũi
ten).

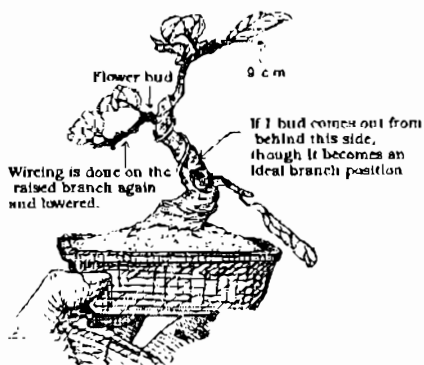
Chồi này
không phát
triển.

Tháng chín.

Chỗ mũi tên
chỉ có nụ
hoa.

Lại quấn dây
ở cành đã dài
ra và uốn
thấp nó
xuống.

Lại quấn dây

Cây chỉ còn
cao 9 cm.

Nếu có một
chồi mọc ra
ở chỗ mũi
tên chỉ thì sẽ
được một
cành ở vị trí
lý tưởng.

<p>Tháng tư năm sau.</p> <p>Khi mới nở hoa màu trắng, sau đó dần dần nó sẽ chuyển sang màu hồng.</p>	<p>Cây nở hoa</p> <p>If it grows about 15cm. flow from the beginning of the trunk is made of the wire again.</p> <p>It changes in pink gradually though it is white at the time of flowering.</p>	<p>Nếu cành dài ra được 15 cm, sẽ uốn thấp đầu cành và quấn dây lại. (theo dấu mũi tên chỉ)</p>
<p>Cây cao 12 cm</p>	<p>Phải mất hai năm, và hình dáng một cây thanh tú đã hiện ra.</p> <p>12 cm</p>	

Ảnh chụp 8/1998

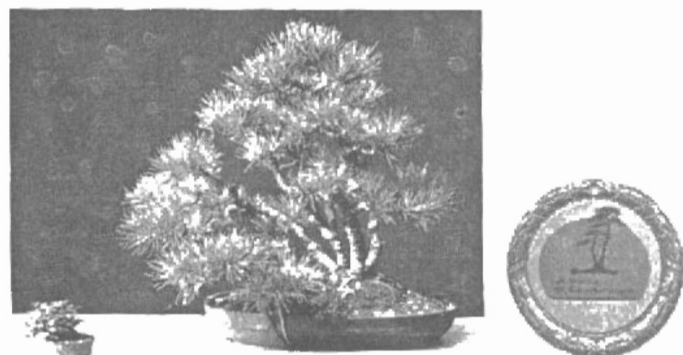

Đây là ảnh chụp 20/5/1999. Lúc này cây cao 15 cm. Có nhiều loại Mộc qua, có loại cho hoa vào tháng hai, cũng có loại cho hoa vào tháng tư.

Các bạn hãy ghi nhớ một quy tắc: Cành dài ra, và cắt, rồi lại dài ra, và lại cắt. Cuối cùng thì số lượng cành sẽ nhiều lên.

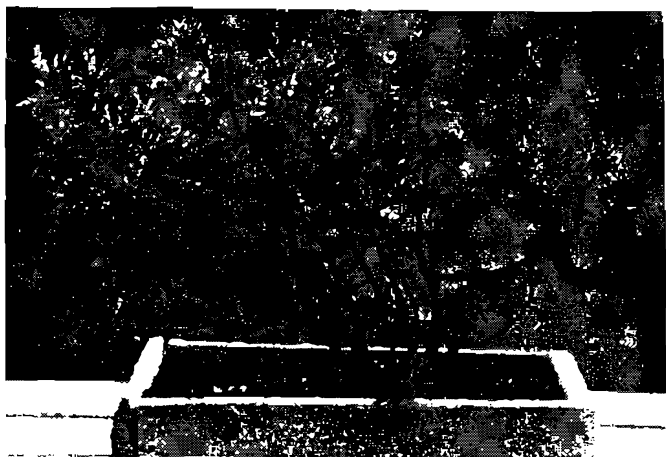
TẠO RA MỘT KHÓM CÂY THỂ BẠT PHONG TỪ NHỮNG CÂY THÔNG KHẮNG KHIU

Bài thực hành của Stefan Straud - Bài số 1

Đây là hình ảnh của khóm cây vào tháng 5 năm 2000, gần đúng với thời điểm tổ chức cuộc gặp mặt và triển lãm thường niên của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển. Tôi đã rất vui mừng được nhận một giải thưởng cho khóm cây này với rất nhiều lời khen ngợi của Walter Pall, chủ khảo của cuộc thi. Nếu tôi không để dây thép còn lại trên cây, có lẽ chậu cây sẽ là ứng cử viên của giải cây đẹp nhất.

Chậu cây nhỏ dùng làm đối trọng là giống *erodium* do cô Pam tặng cho tôi nhân dịp tôi ghé thăm cô và vườn cây cảnh rất đẹp của Bob Hampels ở Minneapolis.

Tôi đã cùng một lúc đào khóm cây này vào tháng 3 năm 91, và trồng lại như trước đây khi chúng “chỉ là những cây thông khăng khiu”. Chúng đã lớn lên ngay dưới những cành cây rủ xuống của một cây thông lớn mọc trên một kê đá nơi có rất ít đất.

Dường như có nhiều hạt giống đã nảy mầm rất gần nhau từ một quả thông và tạo thành một cụm với 8 cây riêng biệt. Những cây này cùng vươn về một phía để đón ánh sáng. Đây là bức ảnh về khóm cây một tháng sau khi tôi mang về, chúng vẫn còn gần như nguyên sơ. Những chiếc rễ tạo thành một khối phẳng và chắc, do đó không có trở ngại gì để trồng ngay khóm cây này vào một chiếc thùng gỗ.

Tháng 9 năm 91, Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển đã tổ chức một cuộc hội thảo với sự có mặt của Horst Krekeler. Lúc đó, tôi có rất ít cây nguyên liệu và khóm cây này đã phát triển rất tốt trong suốt mùa hè đầu tiên trong thùng gỗ, vì thế tôi quyết định sử dụng chúng làm nguyên liệu để tiếp tục làm việc.

Không khó khăn gì khi quyết định kiểu dáng của khóm cây. Không có khả năng tách riêng các cây này ra và tất cả các cây đều đã mọc cùng về một hướng. Ông Krekeler đã đưa ra một phác thảo về hình ảnh của khóm cây trong tương lai. Chúng tôi đã bỏ đi một trong những cây ở giữa và bức ảnh ở trên đã cho thấy kết quả những nỗ lực của chúng tôi và sự ích lợi của việc có người giúp đỡ.

Tôi đã cắt ngắn hầu hết các cành đến mức có thể được để thúc đẩy sự phát triển dày hơn bằng cách cho nảy mầm từ phần thân gỗ già của cây. Tôi cũng uốn nhiều cành theo hình chữ chi để trông chúng có vẻ ngắn đi.

Bức ảnh trên chụp **tháng 4 năm 92**. Tôi đã trồng lại cây vào chậu Bonsai và đã quân lại toàn bộ dây, vì những dây cũ đã len sâu vào vỏ cây.

Khi khóm cây đã phát triển, tôi giảm số lượng cành một cách từ từ và cũng cắt ngắn một trong số những cây nhỏ để đạt được sự hài hòa của ca khóm cây. Đây là bức ảnh chụp hồi **mùa thu năm 1993**. Tôi cảm thấy khóm cây vẫn còn quá đứng thẳng so với kiểu dáng bát phong và tôi bắt đầu dùng dây vīt một vài cây cho chúng nghiêng nhiều hơn về phía bên trái. Tôi cũng cố gắng trồng cây cao hơn một chậu mỗi năm để làm cho một số rễ nổi lên.

Bức ảnh này được chụp vào **mùa xuân năm 95**. Với sự hỗ trợ từ việc dùng dây vīt cành xuống và việc tiếp tục cắt bỏ cành, khóm cây giờ đây bắt đầu định hình theo mẫu mà tôi đã cố gắng để đạt được. Tôi cũng từ từ cắt bỏ một vài rễ bé nhỏ và xấu. Việc này phải được làm hết sức cẩn thận bởi những cây này là những cá thể độc lập và điều quan trọng là mỗi cây vẫn cần có đủ rễ để phát triển.

Tháng 11 năm 1996. Tôi đã cắt bỏ thêm 6-7 cành nữa và đã đến lúc phải tạo cảm giác không gian giữa các cây trong khóm. Tôi đặt kế hoạch hạ thấp những thân cây bên trái và tỉa bớt phần kho nhất trên cây.

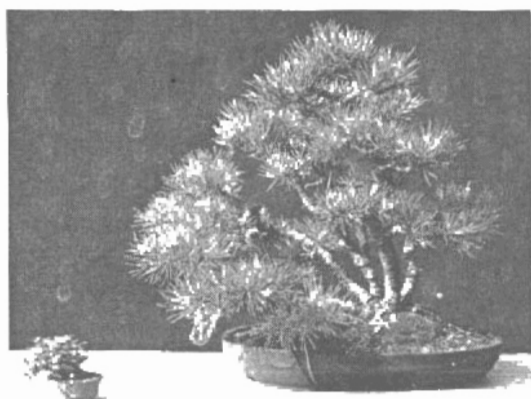
Trong những năm sau, tôi tiếp tục cải thiện hình dạng của cây bằng cách loại bỏ những cành không cần thiết và bằng cách làm nghiêng thân cây bên trái. Tôi cũng ngắt bỏ những chồi mới để cây ra nhánh và làm giảm độ dài của lá. Tôi làm việc đó bằng cách loại bỏ những chồi non hình nón nên khi chúng dài ra và những lá non chỉ ở mức như vừa mới nhô lên. Tôi bắt đầu ở những phần yếu hơn của cây và 2 tuần sau tôi kết thúc với phần khỏe hơn. Với những chồi yếu nhất, tôi chỉ làm ngắn đi hoặc thậm chí hoàn toàn không đụng chạm đến.

Nếu thời tiết thuận lợi, cây sẽ có đủ thời gian để phát triển những chồi mới ngay trong mùa mà tôi đã cắt tỉa để nhằm đạt được độ dài mong muốn. Sau đó, trong khi lá đang phát triển, tôi cố gắng tưới thật ít nước. Khi lá đã dài và già đi, tôi mới tiếp tục tưới nước bình thường và đồng thời bắt đầu bón phân cho cây. Phương pháp này làm cân bằng độ dài của cây về nhiều mặt, lá cây trở nên ngắn hơn và những chồi mới nhiều đến mức ta cần phải lựa chọn những chồi hữu dụng nhất. Nên nhớ rằng phương pháp này tác động mạnh đến cây và không nên lặp lại thường xuyên hơn là chu kỳ hai năm.

Trong vài năm, với việc cắt xén cẩn thận, tán lá của cây đã được cải thiện. Tôi vẫn cắt giảm số lượng cành và quấn dây vào một vài nhánh. Tôi chủ yếu loại bỏ những cành không hợp lý mọc vào phía trong khóm cây và bên dưới những cành khác, ở những vị

trí này, một cảnh sẽ không sống được do thiếu ánh sáng. Với sự hỗ trợ của dây thép, tôi đã tiếp tục làm các cây nghiêng thêm về bên trái nhằm cải thiện sự phối hợp nhịp nhàng của cả khóm cây.

Từ tháng 3/1991 đến tháng 8/2000, khoảng 9 năm đã trôi qua với bao điều thay đổi. Giờ đây khi nhìn lại hình ảnh những cây thông khăng khieu lúc ban đầu, có lẽ ít ai dám nghĩ rằng chính những cây thông đó, sau chín năm đã trở thành một chậu Bonsai đoạt giải trong một cuộc triển lãm của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển!

LẠI MỘT LẦN NỮA THÀNH CÔNG TỪ NHỮNG CÂY NGUYÊN LIỆU BÌNH THƯỜNG

Bài thực hành của Stefan Straud - Bài số 2

Vào **cuối năm 1990**, tôi đào 2 cây này ở một vùng đất đã gần Gothenburg, nơi có những căn nhà đang được xây dựng. Ngày nay, tôi sẽ không bao giờ xem loại nguyên liệu này là phù hợp với việc ghép gốc ở cây cảnh nữa.

Những cây này lớn lên ở vùng đất căn cỗi trên bề mặt đá phẳng, mọc tự nhiên như trong bức ảnh bên trái. Tôi đã trồng chúng trực tiếp vào lớp đất vườn nhưng chúng đã được chuyển sang thùng gỗ vào mùa xuân tiếp theo. Vào **cuối tháng 6 năm 1991**, trong một buổi làm việc tại Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển, tôi đã tạo được hình dạng cơ bản cho cây. Tất cả

những chồi mới bị giảm đi một nửa, tất cả mọi phần của cây đều được quấn dây định hình, mặt trước của cây nghiêng 45° và kiểu dáng bạt phong được hình thành. Trong suốt thời gian còn lại của năm, cây đã phát triển rất tốt và tôi đã biết được dây cuốn bám chặt vào thân cây nhanh như thế nào vào cuối mùa hè, khi mà thân của những cây thông này dường như to ra một cách nhanh chóng.

Vào tháng 4 năm 1992, ngay trước khi bức ảnh này được chụp, tôi đã trồng lại cây vào chậu, như các bạn đang nhìn thấy. Mặc dù đây không thực sự là công việc phức tạp song tôi muốn đưa những cây này sát vào nhau, và vào lúc đó việc làm này tạo cảm giác như là một cuộc phẫu thuật đầy rủi ro và bất nhần vạy. Vào tháng 5, tôi làm ngọn cây thưa đi bằng cách cắt bỏ hoàn toàn những chồi mới hình nển. Nhờ tiết

trời âm áp của mùa hè chúng đã nhanh chóng được thay thế bởi sự sinh trưởng mới được hình thành một cách đầy đủ trong suốt thời gian còn lại của mùa phát triển. Sau vài lần tỉa thưa và cắt ngắn một số nhánh theo cách thông thường, cặp cây này đã tham gia buổi trưng bày đầu tiên ở Liseberg, một công viên vui chơi lớn, vào cuối mùa thu năm đó.

Trong năm 1993, tôi đã tỉa bớt những chồi mới hình nên vào giữa tháng 5, thật không may là mùa hè năm đó rất lạnh nên những cây thông đã không thích nghi tốt với khí hậu. Ngọn cây vẫn vươn lên phía trước và cuối cùng, tôi chỉ đơn giản là tỉa đi phần lớn ngọn vươn lên phía trước và ngã về bên trái.

Trong quá trình sang chậu vào mùa xuân năm 1994, tôi đã bôi một ít đất bề mặt chậu để làm cho rễ

nổi thêm lên. Cuối cùng tôi vít cây phía sau xuống sát với miệng chậu và giở dây nó đóng vai trò là cành rất thấp thứ nhất. Ảnh được chụp ngày 1 tháng 4, nhưng trông không được đẹp. Nếu ai đó quan sát cẩn thận thì có thể thấy cây có rất nhiều chồi non.

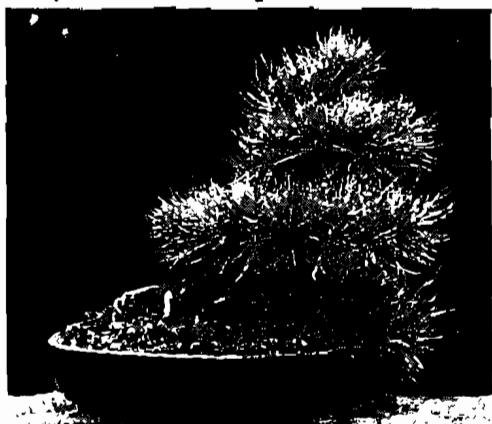

Bức ảnh này được chụp vào mùa thu năm 1994, khi đó cây đã lớn lên rất nhiều trong mùa hè. Tôi đã cắt bỏ hoàn toàn chồi mới ở những phần thấp và yếu của cây xong xuôi trước ngày 19 tháng 4 và 10 ngày sau đó, tôi tiếp tục ở những phần khoẻ hơn của cây. Đối với loại thông hai lá, cách làm này tạo lợi thế cho những phần yếu hơn của cây có thể phát triển những chồi non và về lâu dài tạo sự hài hoà cho hình ảnh của cây. Nhờ đó bạn cân đối được khả năng phát triển ở phần ngọn và các cành bên của cây.

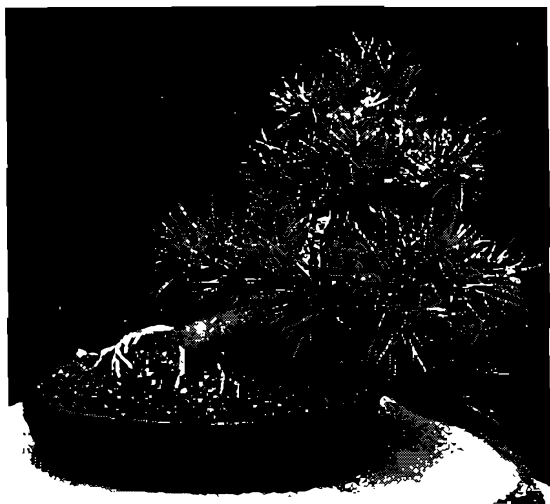
Cây cũng được chăm sóc tương tự trong năm 1995, nhưng không sang chậu. Tôi đã bón phân khá nhiều và dùng dây định hình một số nhánh mọc không hợp lý.

Bức ảnh trên được chụp vào mùa xuân năm 1996, bạn có thể nói nguyên nhân vì sao trông cây khá hơn so với một năm trước hay không? Câu trả lời sẽ được tiết lộ ở bức ảnh tiếp theo.

Lý do vì sao bức ảnh này đẹp như vậy là vì tất cả những lá hướng xuống phía dưới đã bị ngắt bỏ. Việc ngắt lá này nhằm làm rõ các tầng khác nhau của tán lá và là sự chuẩn bị hoàn toàn cần thiết trước một cuộc trưng bày.

Tôi phải cắt bớt nhánh một cách đều đặn để cho ánh sáng và không khí tán đều qua các nhánh. Lá cây khá vàng do đó chúng cần được cho ăn nhiều đạm hơn.

Không có gì thú vị xảy ra trong năm 1997 và 1998. Sự phát triển tiếp tục của cây làm cho ngọn cây trở nên rậm rạp và kết quả là phải tỉa thưa đi một cách mạnh bạo.

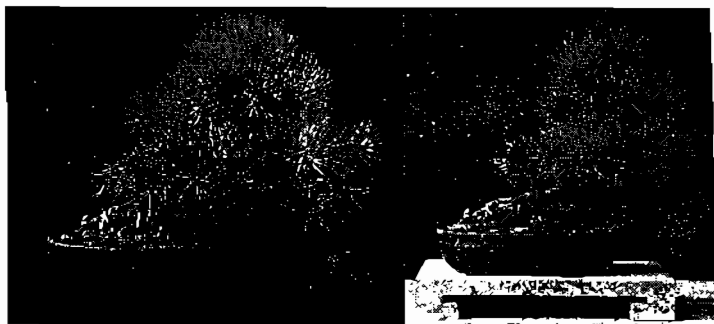
Bức ảnh này được chụp từ mùa xuân năm 1999, tôi để cây phát triển tự nhiên (ngoại trừ phần ngọn cây) vào mùa này để cây phục hồi lại. Cuối hè, tôi sẽ

tiến hành một sự cắt giảm mạnh bạo để thúc những chồi yếu cho năm tới.

Công việc đã hoàn tất. Vào mùa xuân, những cây thông đầy chồi non, thậm chí chồi nhú ra cả từ thân gỗ già. Thật là nhiệm vụ thú vị khi phải lựa chọn xem nên để lại chồi nào. Những chồi hình nón không hoàn toàn bị cắt bỏ mà chỉ bị ngắt ngắn đi.

Bức ảnh này được chụp vào giữa tháng 8 năm 2000, khoảng thời điểm diễn ra cuộc triển lãm của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển, nơi những cây thông của tôi đã đoạt giải và được bình chọn là “Cây đẹp nhất”. Sự đánh giá của Water Palls chủ yếu căn cứ vào sự phân nhánh tinh tế, sự khoẻ khoắn của cây và bố cục của tác phẩm. Cây đôi trọng là giống erodium.

Trong năm 2001, cây được để cho phát triển tự do trước khi được cắt tỉa lại toàn bộ vào đầu tháng 8. Thực ra thì cây đã được trưng bày tại cuộc triển lãm ở Copenhagen hồi tháng 11 khi hình dáng của nó còn chưa được hoàn thiện. Đó là thể theo yêu cầu của bộ phận trưng bày cây mini. Bức ảnh thứ hai chụp tháng 10 cho thấy hình dáng tương đối của cây.

Đầu tháng 11, cây cảnh được cắt vào để tránh đông trong tình trạng đang có rất nhiều chồi non bé xíu. Sự phối hợp giữa quấn dây và sang chậu có thể cho kết quả mỹ mãn vào năm sau. Cắt rễ để làm yếu cây vừa phải để cho chồi mới không phát triển quá mạnh và giữ cho lá ngắn. Nắng xuân và tưới nước vừa đủ vào đầu hè sẽ là những điều kiện lý tưởng cho cây.

HÃY XEM CẶP VŨ CÔNG CỦA STEFAN STRAUD

Bài thực hành của Stefan Straud - Bài số 3

Cặp vũ công

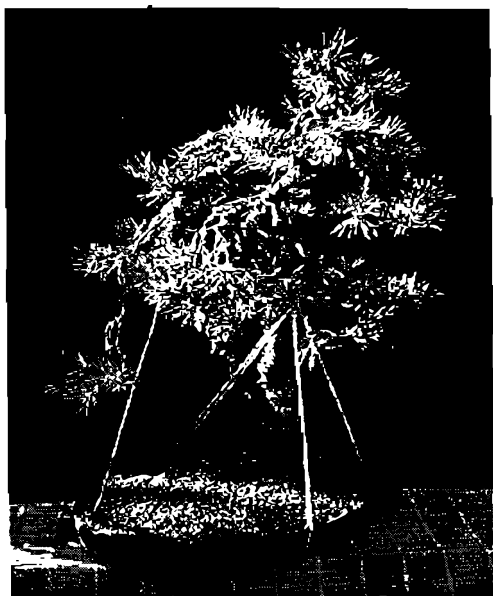
Năm 2001, cây đã được đặt vào một chậu mới, nhỏ hơn. Phần rễ cây vẫn cần cắt bớt nhưng có một chiếc rễ dài rất nổi và tôi quyết định sẽ tiến hành từ từ. Vào cuối mùa hè, tôi dùng dây kẽm cứng để thay đổi dáng của thân cây chính. Tôi dùng dây xích để tách và xoắn hai thân cây, tạo ra sự tương hợp giữa

chúng. Bức ảnh này được chụp vào cuối tháng 7. Cây chỉ cần cắt tỉa đôi chút. Lá thông dần mọc dài ra và xuất hiện một số chồi non ở phía sau. Nhưng đây là chuyện của năm 2001, còn cách đây ba năm thì sao? Xin mời các bạn hãy cùng tác giả ngược dòng thời gian:

Cuối tháng 6/1998 tôi có dịp ghé qua Ornskuldsvik, một thành phố ở phía bắc Thụy Điển. Tôi không mang theo nhiều dụng cụ và không có ý định sưu tầm cây cảnh. Nhưng khi tôi thử lay thì thấy gốc cây thông này rất lỏng lẻo. Hoá ra, toàn bộ phần rễ cây có thể nhổ hẳn lên sau khi cây bỏ hai hòn đá nhỏ. Các bạn cũng có thể đoán biết các tiếp viên hàng không đã phiền lòng như thế nào khi thấy hành lý xách tay của tôi. Toàn bộ phần rễ cây được đặt vừa khéo vào một chậu cảnh. Tôi dùng 100% cát

cho vào chậu và chỉ ép một cách vừa phải để cho nước có thể ngấm qua lớp rễ dày. Cây thông có vẻ hơi cần nhưng khoẻ khoắn. Dường như nó không nhận ra việc mình đã được di dời xuống phương nam. Bức ảnh này chụp mùa xuân 1999. Cây đang trở rất nhiều nụ hoa nhưng hơi khó phát hiện ra.

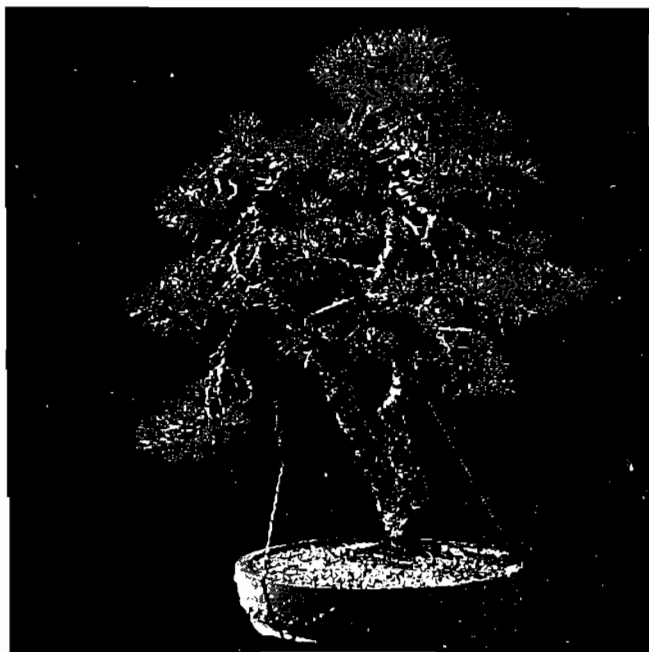

Mùa xuân năm 2000, rễ cây đã phát triển, tôi cuốn dây kẽm và tạo dáng cho toàn bộ cây. Đây là công việc dễ dàng và thú vị. Việc cuốn dây vào các cành dài, mảnh với những chùm lá ở đầu cành là rất dễ dàng. Thân cây cũng cần có sự điều chỉnh đôi chút nên tôi dùng dây kẽm cỡ lớn để định dạng. Để kết lại phần trên, nhiều cành cây ở phía trên cần được cuốn dây và gập cong xuống dưới và tôi đã cuốn thêm dây

cọ để bảo vệ. Tôi cố tạo ra hai thân cây có dáng thanh tú để gợi ra hình ảnh cặp vũ công đang nhảy múa. Kết quả trông thật là buồn cười vì không hề giống tí nào. Thân cây bị quá nhiều lá che khuất.

Tháng 8 năm đó, tôi cắt tỉa lá và hoàn toàn hài lòng với kết quả thu được. Nhưng bạn chỉ có thể biết cây của mình có đẹp hay không khi nhìn trên ảnh chụp. Trong trường hợp này, cây thông cho thấy rõ đoạn thẳng đơn điệu ở nửa trên của thân chính. Đồng thời, phần lá bên phải có vẻ hơi rậm rạp, không đạt độ thưa và gợi cảm như tôi hình dung. Mặt khác phần đỉnh thấp cũng cần che bớt đi.

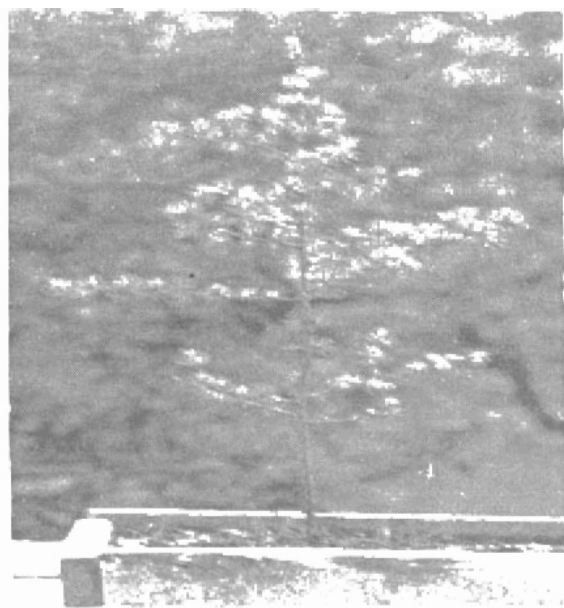
Năm 2001, cây đã được đặt vào một chậu mới, nhỏ hơn. Phần rễ cây vẫn cần cắt bớt nhưng có một chiếc rễ dài rất nổi và tôi quyết định sẽ tiến hành từ từ. Vào cuối mùa hè, tôi dùng dây kẽm cứng để thay đổi dáng của thân cây chính. Tôi dùng dây xích để tách và xoắn hai thân cây, tạo ra sự tương hợp giữa chúng. Bức ảnh này được chụp vào cuối tháng 7. Cây chỉ cần cắt tỉa đôi chút. Lá thông dần mọc dài ra và xuất hiện một số chồi non ở phía sau.

MƯỜI NĂM PHÁT TRIỂN CỦA CÂY THÔNG

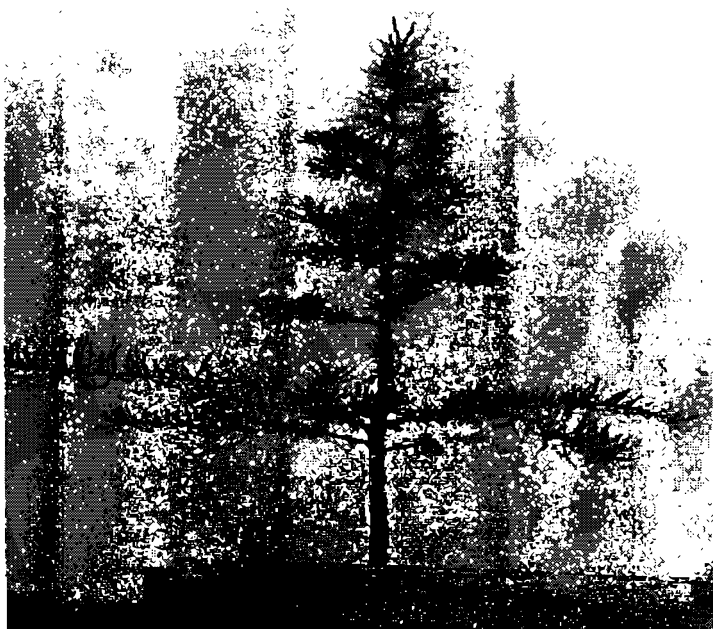
Bài thực hành của Stefan Straud - Bài số 4

Bức ảnh này cho thấy hình dáng của cây tại thời điểm triển lãm hàng năm của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển tổ chức tại Gothenburg, tháng 8/2000. Lúc đó cây thông đã được chuyển sang một chậu mới, xinh xắn do ông Gabriele Wirth, một nghệ nhân người Đức làm ra. Lúc này, tôi thấy nó không hẳn đã thật đẹp khi đứng bên cạnh một cây cảnh có chiều cao tương đương. Ô, bạn vẫn phải học cả đời mà.

Vào đầu xuân năm 1991, tình cờ tôi đi qua một vùng có rất nhiều cây thông non mọc dưới bóng cây. Tôi mua một cây, cắt rễ chính và đặt nó vào trong một hộp gỗ. Bức ảnh này được chụp một tháng sau đó. Các bạn hãy để ý tới những cành thấp. Chúng rất quan trọng đối với sự phát triển của cây trong tương lai.

Một trong những vấn đề của cây thông là xu hướng thiên về phát triển phần ngọn của cây, và do vậy sẽ tạo ra mật độ dày ở các cành trên ngọn và phần thân phía trên. Đặc điểm này làm cho cây có dáng xấu và cần được xử lý. Ở cây này, tôi để cho một số cành thấp được phát triển tự nhiên nhằm làm tăng đường kính phần thân dưới và củng cố bộ rễ. Bức ảnh này chụp một năm rưỡi sau khi mua cây.

Bức ảnh này chụp vào **mùa xuân năm 1993**. Cây đã được đặt vào hộp gỗ to hơn và trồng trong hỗn hợp đất và rơm trộn phân. Trong năm 1993, tôi tiếp tục cắt tỉa phần trên và để phần dưới phát triển tự do. Ngoài ra, tôi cuốn dây kẽm để nắn thân cây thẳng đứng và uốn một số cành theo hướng định sẵn. Phần trên của cây trông có vẻ lạ, nhưng tôi không quan tâm vì dự định sau này sẽ còn thay đổi phần này nhiều lần khi các cành ngọn đã phát triển quá dày.

Trong năm 1993 và 1994, tôi bắt đầu tỉa bớt dần một số cành thấp nhằm tránh để vết cắt quá to và ngăn không để cây phát triển quá mất cân xứng. Trong ảnh, các bạn thấy rõ là phần nhánh cắt phía bên phải là từ một cành lớn dài đến 1 mét. Cành này gây ra sự phát triển không đều ở phần thân dưới và rễ. Đến lúc này, tôi hướng sự phát triển lên phần thân cao hơn một chút nhằm vượt đều khúc phình ra. Cây được đặt vào hộp to hơn trong hỗn hợp đất và sỏi. Kết hợp với việc tăng cường thêm phân, cây thông phát triển rất nhanh chóng.

Vào mùa xuân 1996, tôi nhận thấy rằng về cơ bản chiến lược phát triển cây đã hoàn tất. Tôi tiến hành tỉa cành và đặt vào một chậu cây cảnh khá lớn. (Liệu tôi có cần chờ thêm một năm nữa không?). Những bức ảnh này được chụp trước và sau khi sang chậu. Lúc bấy giờ tôi đã đủ kinh nghiệm để sang chậu hàng năm. Cây thông lớn rất nhanh và chỉ trong một thời gian ngắn đã phát triển bộ rễ dày đặc. Vào cuối mùa hè năm đó, đã có thể nhận thấy mặt đất gồ lên. Tôi phải sang chậu sớm vào đầu xuân và không gặp trở ngại gì khi cắt bỏ bớt 1/3 số rễ cũ. Kể từ đó, tôi bón phân và tưới nước cẩn thận hơn. Vào

mùa thu năm 1996 và xuân 1997, tôi định đạng cây bằng dây kẽm và tạo ra một số jin mỏng ở những cành cắt. Tổng cộng, tôi đã cắt bớt khoảng 60% số cành.

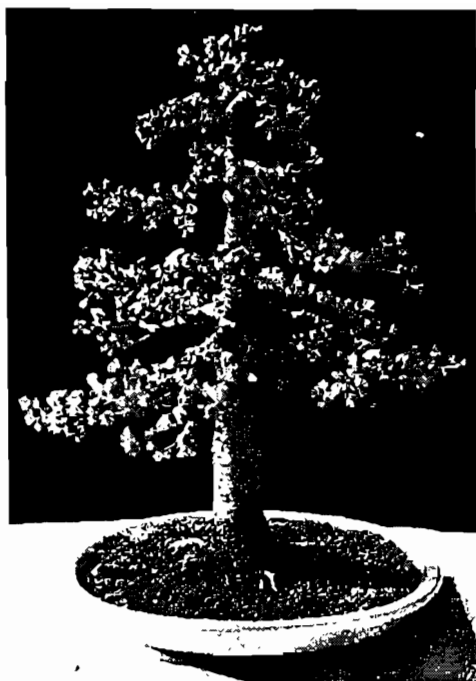

Vào mùa xuân 1998, cây thông đã có hình dạng như trong ảnh. Nó chỉ cao hơn thời điểm tôi mua về 7 năm trước một chút. Lúc này, tôi tập trung vào việc tăng cường các nhánh nhỏ và ngăn không cho cây hướng mọi năng lượng phát triển lên phần ngọn. Điều này được thực hiện bằng việc cắt tỉa mạnh tay hơn ở phần ngọn so với phần gốc. Một vấn đề nữa là cây vẫn phát triển rất khỏe. Vỏ cây thường dày lên xung quanh jin. Tôi cần phải cắt khoét để ngăn chặn xu hướng này. Bằng việc cắt khoét bớt, tôi làm cho phần giữa của cây trở nên nhẹ nhõm hơn và tạo ra đoạn phình đẹp hơn. Đồng thời, đây cũng là lúc cuốn

lại dây kẽm vì các cành có xu hướng mọc lên trên. Nếu thành công, sau này tôi có thể cắt bỏ thêm một vài cành nữa. Mục đích là chỉ để lại một số ít cành mọc ra từ một thân cây được vuốt thon thả. Khi đó, cây thông trông sẽ có dáng cao và có tuổi. Dĩ nhiên cây thông trong bức ảnh này chưa đạt đến độ như vậy, nhưng nó đang trong quá trình tiến tới cái đích đó.

Do mọc rất khoẻ, vào mùa xuân 1999 vỏ cây bắt đầu lún dần xung quanh jin. Tôi đã cắt bỏ bớt vỏ để ngăn chặn tiến trình này. Tôi cũng cố làm cho phần giữa của cây trông nhẹ nhàng hơn bằng việc khía thân cây và nhờ vậy thân cây trông thanh thoát hơn. Tôi cũng hạ thấp một số cành bằng dây kẽm vì chúng lại bắt đầu có xu hướng mọc lên trên. Khi mầm chưa nhú ra, việc cuốn dây kẽm rất dễ dàng.

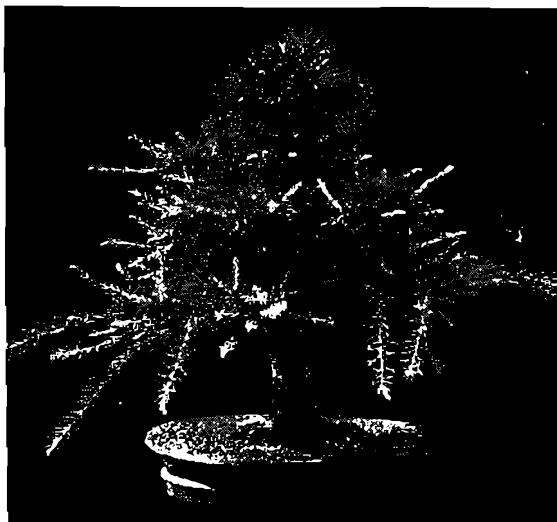

Mùa xuân năm 2000 đến sớm nhất và ấm nhất trong lịch sử. Vào tháng Tư, nhiệt độ tại Gothenburg là 28 độ C. Nhiệt độ cũng cao một cách bất thường vào mùa hè năm đó. Đợt nóng này đã làm cho các cây cảnh của tôi gần như phải sang châu cùng một lúc. Vì vậy cây thông phải chờ đến năm sau.

Giờ đây cây thông đã 13 năm tuổi và ra hoa lần đầu tiên. Những bông hoa màu đỏ là hoa cái và sẽ phát triển thành nón thông. Hoa đực thì hướng xuống phía dưới và có những nét màu trắng (xem bức ảnh chụp gần). Tôi bỏ hết chỉ để lại bốn bông hoa cái trên cành khỏe nhất vì tôi cho rằng nón thông sẽ hút bớt dinh dưỡng của cây. Bức ảnh thứ hai chụp ngày **10/5/2000**.

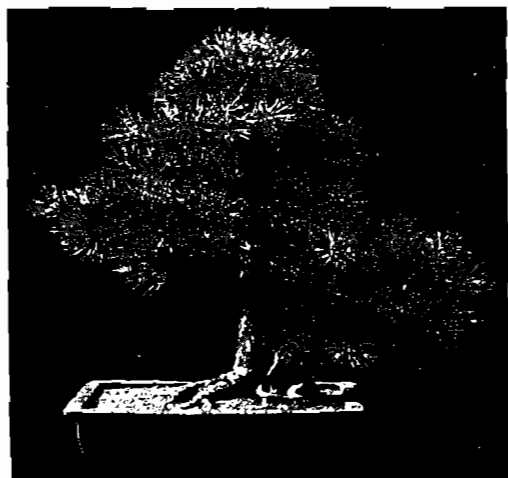
Đây là bức ảnh chụp cây thông tại triển lãm hàng năm của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển. Nó đã được đặt vào một chậu cảnh xinh xắn do một nghệ nhân người Đức làm ra. Tôi không nghĩ nó đã đạt tới sự hoàn hảo khi đứng bên cạnh một cây cảnh khác có chiều cao tương đương. Vào mùa xuân, tôi lại khoét bỏ phần shari và jin. Thân cây tạo thành chai nhanh một cách đáng kinh ngạc. Trong giai đoạn tiếp theo, tôi sẽ tập trung phát triển các cành cây bên phải nằm ở 1/3 thân cây từ trên xuống.

Bức ảnh này chụp cuối tháng 7 năm 2001. Như các bạn thấy, cây mọc rất tốt do việc bón phân tăng cường từ năm trước và không sang chậu vào mùa xuân. Ý tưởng ở đây là tăng cường đường kính của thân và cành thấp. Vì vậy, tôi để cây phát triển tự nhiên suốt mùa hè. Chiến thuật này tỏ ra có kết quả tốt, tôi phải tháo bỏ những dây kềm cũ vì chúng đã ăn vào thân cây. Đầu tháng 9/2001, tôi dự kiến sẽ cắt tỉa để chuẩn bị cho kỳ triển lãm hàng năm tại Stockholm.

CẢI TẠO MỘT CÂY KHẮNG KHIU²

Bài thực hành của Stefan Straud - Bài số 5

Bức ảnh này chụp cuối tháng 6/2001 và sự phát triển của cây trong năm này đã đạt mức cao nhất. Cây cảnh đã biến thành cây bụi, trông chẳng có chút gì là khăng khiu cả, **nhưng...**

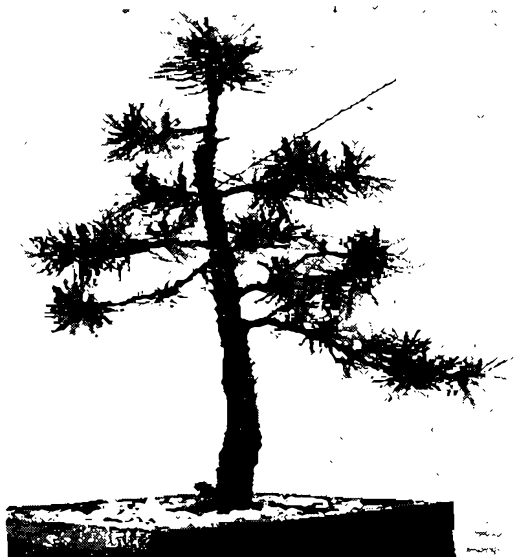
Một cây thông cao khăng khiu

Cuối mùa thu 1991, tôi đào cây này ở vùng núi đã gần Gothenburg. Nơi đây sẽ xây dựng một khu chung cư mới và tôi quả thật là đã có được một món hời. Các bạn có thể hỏi tại sao tôi lại quan tâm đến cây này. Nó mọc trên một lớp đất rất mỏng và rễ chỉ

phát triển về một phía. Thân cây khẳng khiu và có một nếp gãy xấu xí. Bù lại, nó lại có nhiều cành và vỏ cây bắt đầu có vẻ già cỗi Tôi trồng cây này ở trong vườn và đặt một hòn đá để đỡ phía không có rễ để cây khỏi đổ. Mùa xuân năm sau, tôi đặt nó vào thùng gỗ và vẫn đỡ cây bằng một hòn đá.

Sau khi cắt tỉa bớt và tạo dáng bằng cách cuốn dây kẽm, tôi chụp bức ảnh này vào **mùa xuân 1993**. Tôi thấy cây quá cao so với đường kính của nó và quyết định cắt bớt tại điểm có đánh dấu, đồng thời uốn cành bên phải để tạo ngọn mới.

Đây là kết quả. Mục đích là tạo ra một cây cảnh có dáng vẻ khỏe khoắn và già cỗi. Tuy nhiên kết quả dường như chẳng ra sao. Nhưng tại sao lại đầu hàng nhỉ khi vẫn có những cảnh còn lại? Vào mùa thu năm ấy, tôi lại cắt một lần nữa tại điểm buộc dây đánh dấu và sử dụng cành phía sau làm ngọn.

Bức ảnh này chụp ngay sau khi cắt giảm chiều cao lần cuối cùng và tôi bắt đầu nhận thấy công việc có vẻ khả quan. Trong khoảng 1 năm, tôi dùng một cái kẹp nhằm nắn thẳng đoạn cong ở phần gốc. Tôi bón nhiều phân và dùng hỗn hợp đất và rơm trộn phân theo tỷ lệ 50/50. Rơm trộn phân có tác dụng tốt vì giữ được ẩm mà không làm đất ướt. Chỉ có điều là sau khoảng 2 năm chúng sẽ thối rữa.

Mùa xuân 1994 cây được đặt vào chậu cảnh khá to. Nó vẫn cần chổng đở, nhưng thay vì một hòn đá chìm dưới đất, tôi sử dụng một hòn đá lấy từ Na- Uy. Tôi cố bọc một số rễ cây xung quanh hòn đá. **Bức ảnh này chụp vào mùa thu 1994.** Rõ ràng cây rất khoẻ và phát triển tươi tốt. Nhánh phía trên bên trái tỏ ra hơi quá khổ. Nhưng theo dáng cây mà tôi dự định, cảnh này không thể cắt bỏ được. Do vậy, tôi dùng dây kẽm kéo nó thấp xuống. Chiếc kẹp đã làm cho vỏ cây hư hại khá nhiều. Nhưng rõ ràng đoạn cong đã trở nên mềm mại hơn.

Đồng thời, phần ngọn của cây cũng cần nắn thẳng. Bức ảnh này chụp vào mùa xuân 1995. Tôi cẩn thận nắn cây thẳng hơn ở trong chậu và cắt bỏ toàn bộ chồi ở phần dưới của thân. Hai tuần sau, tôi cắt bỏ những chồi khỏe nhất ở phía trên. Bằng cách này, phần yếu hơn ở bên dưới sẽ có cơ hội phát triển. Trên nền một cái phong rất đẹp, cây thông trông đầy thất vọng.

Vào mùa thu **1996**, cây thông có được hình dáng như trong ảnh. Nó không khác biệt nhiều lắm so với hiện tại. Tôi tập trung vào việc bảo tồn và cố gắng tạo ra sự phát triển dày dặn và ngắn hơn của lá. Nhìn chung tôi rất hài lòng với sự phát triển của cây.

Bức ảnh này chụp **đầu xuân năm 1999**. Sau hai mùa sinh trưởng, cây thông có vẻ thưa hơn và hơi phá dáng. Một phần lý do là vì tôi cố cắt bỏ lá cũ trong suốt mùa đông. Cách tốt nhất để làm điều đó là lần lượt kéo từng lá một chứ đừng kéo cả đôi. Làm như vậy những chồi non nằm ở giữa hai lá được giữ lại và phát triển trong tương lai tạo nên những cành nhỏ mới. Ở vùng mọc tốt nhất của cây, tôi tỉa bỏ một số lá mới mọc trong năm nhằm làm cho cây cân bằng và giúp cho ánh sáng và không khí lọt vào đến phía trong của cây.

Vào mùa thu năm **1999**, đã đến lúc tiến hành tái tạo dáng cho cây. Trong suốt mùa sinh trưởng, tất cả chồi non, trừ một số vùng cần làm yếu đi, được để cho phát triển tự nhiên. Điều này là cần thiết để cây được quang hợp đầy đủ và tạo dinh dưỡng dự trữ. Giờ đây, những phần mới phát triển được cắt bỏ và cành lớn bên phải được tạo jin. Lý do là vì cành này ở cùng tầm với một cành lớn bên trái và nếu để lại về lâu dài sẽ không đẹp. Ngoài ra, tôi tỉa mỏng lá và cố tạo ra thành từng lớp một. Vào trung tuần **tháng 8/2000**, tại cuộc triển lãm hàng năm của Hiệp hội cây cảnh Thụy Điển ở Gothenburg, lá cây đã mọc trở lại và cây đã có thể đem trưng bày được. Tôi cần kéo dài các nhánh phía trên bên phải. Phần rễ bọc hòn đá cũng đã dần phát triển. Trong một vài năm, cây sẽ có bộ vỏ bong thành mảng và trông có vẻ tự nhiên hơn. Nhược điểm lớn nhất của cây là thân không thon thả.

Tôi sẽ thử vài thủ thuật để khắc phục điều này. Cây cảnh bên cạnh là cây cowberry (*Vaccinium vitis-idaea*).

Đã tới lúc cần bổ sung điều gì đó. Tôi để cây mọc tự nhiên và dự định sẽ cắt ngắn chồi mới vào giữa tháng 8. Bằng cách đó, cây sẽ được hưởng lợi tối đa từ quá trình quang hợp và tạo dinh dưỡng dự trữ. Việc đôi khi để cho cây cảnh có thời gian nghỉ ngơi như vậy là rất cần thiết. Nếu bạn ngắt bỏ mầm non quá sớm và buộc cây phải ra mầm lần thứ hai trong năm, cây sẽ yếu dần. Năm sau, mầm sẽ nhỏ và nhiều, tạo cơ sở tốt cho những năm tiếp theo. Bức ảnh này chụp **cuối tháng 6/2001** và sự phát triển của cây trong năm này đã đạt mức cao nhất. Cây cảnh đã biến thành cây bụi và công việc vẫn còn ở phía trước.

KHAI THÁC TRIỆT ĐỂ NHỮNG ƯU ĐIỂM SẢN CÓ CỦA CÂY

Bài thực hành của Colin Lewis

(Ảnh 1)

Cây tùng cối này (*juniperus chinensis sargentii*), cao khoảng 85 cm, được trồng khá phổ biến tại Nhật Bản và xuất khẩu ở dạng cây nguyên liệu. Khi tôi mua, cây rất tươi tốt, mặc dầu một số cành nhỏ và lá phía trong bắt đầu chết do tán lá quá dày. (Ảnh 1)

(Ảnh 2)

Phần thân cây sát với gốc tạo thành một đường cong khá hấp dẫn, nhưng phần thân từ đó trở lên không gợi được ý tưởng thẩm mỹ nào. Nhưng tại sao tôi lại chọn cây tung này?

Tôi thường gặp phải các cây nguyên liệu mà mới thoát nhìn dường như chẳng có giá trị gì, nhưng lại ẩn chứa một số đường nét có thể sử dụng để tạo ra một kết quả độc đáo và gợi cảm.

Trong trường hợp cây tung này, câu trả lời nằm ở một cành thấp nằm sát gốc ngang trên mặt đất hướng về phía sau của cây (Ảnh 2). Một cành cây tưởng như rất thường này lại là yếu tố chủ yếu tạo nên hình hốn của cây cảnh này.

Vào tháng 6 khoảng 70% lá cây đã được bỏ đi, các cành còn lại được cuốn dây kẽm tạo dáng sau khi đã bọc chúng bằng dây cọ nhuộm. (Tôi nhận thấy khi bọc cây màu dây cọ tự nhiên rất phản cảm). Giờ đây, bạn có thể nhận ra tầm quan trọng của cành thấp (Ảnh 3). Nó đã được nắn xuống đất sau đó được uốn

thẳng lên tạo ra hai cây nhỏ ở xa thân cây chính. Không cần tạo ra shari trên thân cây chính nữa, vì, theo tôi, điều đó không còn cần thiết và phá vỡ bố cục đã rất hài hoà và trang nhã. Thêm nét gì nữa vào cũng trở nên quá thừa.

(Ảnh 3)

Nếu quan sát thật gần (Ảnh 4) bạn có thể nhận ra việc quấn dây kẽm và tạo dáng cây phụ đã được chú trọng như thế nào. Điều quan trọng là phải hết sức tỷ mỷ vì luôn luôn phải giữ hai cây phụ này ở độ vừa phải và phải tạo cho chúng dáng thích hợp ngay từ ban đầu. Nếu phát triển quá đầy, chúng sẽ biến thành bụi cây chứ không còn hình phôi cảnh của hai cây có kính thước tương tự như cây chính đứng ở phía xa xa nữa.

(Ảnh 4)

Cây tùng cổ này được đặt vào chậu xi măng và phát triển rất tốt. (Bạn hãy chuẩn bị để ngắm nhìn bức ảnh sau)

CÂY TÙNG CỎI

Cây non dạng thô: 1997

Cao 92cm - rộng 68cm (kể cả chậu)

Chậu: Làm thủ công từ xi măng

Hai cây nhỏ bên cạnh được hình thành từ một
cành thấp của cây

Nghệ nhân: *Colin Lewis*

**GIỚI THIỆU MỘT SỐ TÁC PHẨM
CÂY CẢNH ĐẸP CỦA CÁC
NGHỆ NHÂN CÓ TÊN TUỔI
TRÊN THẾ GIỚI**

CÂY THÔNG NÚI

(*Pinus ponderosa* 'scopulorum')

Tác giả: Pius Notter, Thụy Sĩ

2000 Grand Prize

Một cây thông núi hoàn hảo mà chúng tôi chưa được nhìn thấy ở Việt nam!

Kỹ thuật tạo Sharis đã được sử dụng đạt độ tinh tế rất cao, cùng với kỹ năng uốn tỉa cẩn thận và hết sức tỉ mỉ đã làm cho cây cảnh đạt tới mức hoàn mỹ.

Cây đã đoạt giải nhất tại cuộc thi cây cảnh thế giới năm 2000 ("JAN WORLD BONSAI CONTEST") tổ chức hàng năm tại Tokyo, Nhật Bản.

Các bạn thử đoán xem "vị đại tiên" này sẽ đi về đâu?

CÂY THÔNG ĐEN NHẬT BẢN

Cây cao 60 cm

Tác giả: Kubota

Cây được trồng từ hạt ở California khoảng 50 năm trước đây. Ông Kubota, một nghệ nhân người Nhật Bản, đã thay đổi toàn bộ kiểu dáng của cây trong một buổi trình diễn tại Hiệp hội cây cảnh GSBF năm 1994.

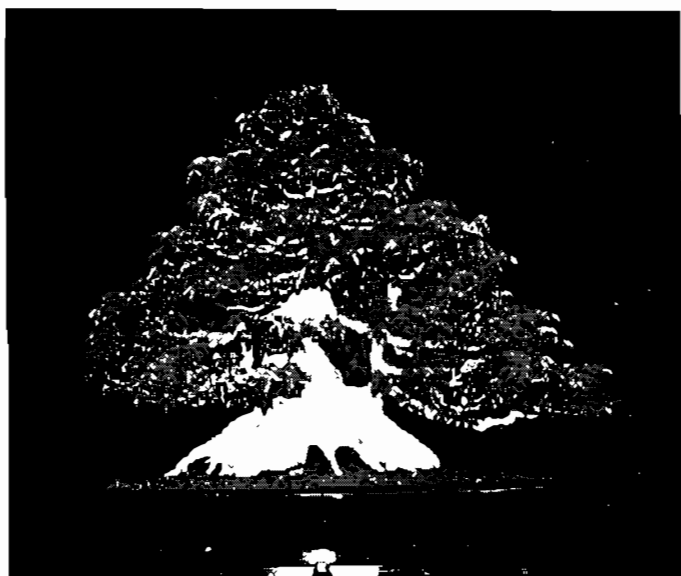
Có lẽ cây thông cũng không đến nỗi quá khó chiều như chúng ta vẫn thường có định kiến với nó.

CÂY THÍCH HÀNG RÀO

Cây cao 63,5 cm

Tác giả: Masahiko Kimura

Đây là một trong số không nhiều cây được “Jal World Bonsai Contest” tại Nhật Bản chính thức công nhận là Bonsai có giá trị.

Cây thể song thụ (dạng mẫu tử).

Chính thân cây cường tráng đã tạo ra ấn tượng về một cây đại thụ. Các vết sẹo lớn của các cành bị cắt bỏ trước đây nay đều đã hoàn toàn lành lặn.

Chậu sành màu xanh sẫm rất phù hợp với màu sáng của thân cây.

CÂY HOA GIẤY

(*Bougavillea spectabilis*)

Thế cây: Nửa thác đổ

Chiều cao cây (cả chậu): 40 cm

Kích thước chậu: đường kính 35 cm; cao 13 cm

Loại chậu: Gốm sứ tàu

Tác giả: Robert Steven, Jakarta, Indonesia

Award Centre International 2001 Winner

Cây được đưa về từ đầu năm 1994 và được tạo dáng trong khoảng 3 năm cho tới khi có hình dáng như các bạn nhìn thấy hiện nay. Nó được trồng vào chậu khoảng một năm trước. Lý do chính của việc sử dụng chậu lục giác thay cho chậu hình tròn là để tránh cho bức tranh quá cứng nhắc và cũng để đạt được sự hài hòa với hình vòng cung của cây.

Tác giả cố ý chọn chậu có đường kính nhỏ hơn đường kính của vòng cung cây cũng để tránh cảm giác đối xứng, vâng dáng vẻ nặng nề của chậu cũng nhằm cân đối với một vòng cung lớn hơn của cây. Độ nông của chậu là để đảm bảo dáng nửa thác của cây đồng thời có tính toán đến chiều cao của cây. Một chiếc chậu nông hơn sẽ tạo cảm giác cây quá cao, ngược lại chậu sâu hơn lại chỉ thích hợp với cây thế thác đổ.

Đặc trưng của loại cây hoa giấy màu đỏ đậm này trông rất là nữ tính, và đó cũng là lý do tại sao lại sử dụng loại chậu có màu đất nung nhằm đạt sự hài hòa mà vẫn giữ được vẻ tự nhiên của màu sắc.

Mặc dù thế, tâm điểm của sự chú ý vẫn là cây bonsai đang nở hoa rất đẹp trong tổng thể hoàn chỉnh.

CÂY THỦY TÙNG NHẬT BẢN

(*Taxus cuspidata*)

Tác giả: Sonato Danisi, Assago, Italy

Award Centre International 2002 Winner

Cây đoạt giải nhất tại câu lạc bộ cây cảnh quốc tế năm 2002.

Một cây thủy tùng Nhật Bản được một người Italy trồng trong chậu của Nhật và lại đoạt giải kể cũng có nhiều thú vị.

Sự đấu tranh sinh tồn, cuộc vật lộn giữa cái chết (phần sharis) và sự sống, trong đó sức sống vẫn tỏ ra mãnh liệt hơn. Một bức tranh đầy ý nghĩa.

CÂY CÚC ÁO

(*Conocarpus erectus*)

Tác giả: Alan Kieffer, Ft.Lauderdale, FL,USA

1998 Ben Oki International Design Award
Winner

Cây đoạt giải nhất tại cuộc thi thiết kế kiểu dáng cây cảnh quốc tế mang tên “**Ben Oki International Design Award**” năm 1998.

Thành công đặc sắc nhất của cây cảnh này, theo chúng tôi, là ở chỗ tác giả đã chọn được cho nó hình dáng hợp với chính tên gọi của cây. Bên cạnh đó không thể không khâm phục sự cất tía rất công phu của nghệ nhân.

Ngoài ra, một đặc trưng nữa cũng dễ nhận biết là cách làm jin rất đặc trưng của giới nghệ nhân cây cảnh ở Mỹ. Nếu chúng tôi không nhầm thì đây là loại cây được làm từ gốc cây già mà chính một phần của gốc cây đã được tác giả khéo léo tạo jin.

CÂY CỐI TRUNG HOA

(*Juniperus Chinesis*)

Tác giả: Luigi Maggaioni, Missaglia, Italy

2000 Ben Oki International Design Award Winner

Cây đoạt giải nhất tại cuộc thi thiết kế kiểu dáng cây cảnh quốc tế mang tên “**Ben Oki International Design Award**” năm 2000.

Năm 1994 cây mới được mua về và được chăm sóc trong nhiều năm. Lần đầu tiên nó được tiến hành tạo dáng là năm 1998 trong một buổi trình diễn.

Lần tạo dáng cuối cùng là vào tháng 1/1999 và cây được trồng vào chậu làm theo phương pháp thủ công ở Centre of Treviso, Italy.

Nghệ nhân Maggioni tu nghiệp tại Studio Botanico of Bonsai Artist, Salvatore Liporace.

Cây cảnh này được chính tác giả đặt tên là “**Vũ Ba lê**”.

Thật tình tứ và lãng mạn theo đúng phong cách Châu Âu!

CÂY SI TÀU

(*Ficus microcarpa*)

Tác giả: Dustin Mann, Ann Arbor, Bang Michigan, USA

2002 Ben Oki International Design Award of Merit

Đây là một trong những cây đoạt giải tại cuộc thi thiết kế kiểu dáng cây cảnh quốc tế mang tên “**Ben Oki International Design Award**” năm 2002.

Tuy không có thông tin đầy đủ về cây Bonsai này, nhưng theo chúng tôi, giải thưởng đã ghi nhận công sức mà tác giả đã bỏ ra trong việc ghép cây, ghép rễ và tạo dáng cho cây cảnh của mình. Chủ nhân cũng đã thật khéo chọn chậu để trồng cây, tạo nên sự hài hòa và duyên dáng cần thiết.

CÂY THÔNG RỤNG LÁ (*Larix Deciua*)

Nhổ cây non năm 1980

Hiện nay cây cao 57 cm – chiều ngang 58 cm

Chậu: Walsall Studio

Tác giả: Colin Lewis

Đây là giống thông rụng lá của Châu Âu, thoát nhìn có vẻ giống như cây bách ở Châu Phi.

Tác phẩm được tác giả rất yêu thích. Thực ra thì chúng ta rất ít thấy loại thông rụng lá được trồng theo kiểu rễ bám đá như thế này, vì thế với tính chất là một thử nghiệm thành công, những gì mà tác giả đem đến cho chúng ta thật đáng trân trọng và Colin Lewis hoàn toàn có quyền tự hào về tác phẩm của ông.

CÂY ĐỘC CẦN TÂY ÂU (*Tsuga Heterophylla*)

Trồng từ một cây non 5 tuổi tìm thấy năm 1981

Hiện tại cây cao 37 cm – chiều ngang là 44 cm

Chậu: Xi măng tự tạo

Nghệ nhân: Colin Lewis

Theo tác giả kể lại, cây cảnh này lúc đầu có 3 thân: thân to nhất bây giờ vốn là thân cây ở giữa ngày xưa, nhánh jin lớn là phần còn lại của thân cây ở bên tay trái trước đây, và thân thứ ba nghiêng về một bên từ sát gốc của thân cây chính.

Tư thế uốn khúc của cây bây giờ cũng như của nhánh jin được tạo ra bằng cách quấn dây ngay khi cây còn non và mềm dễ uốn.

Một cây Bonsai thể bạt phong rất độc đáo!

Tuy tác giả chưa đưa trưng bày tại bất cứ cuộc triển lãm nào nhưng chúng tôi nghĩ, một ngày nào đó rất gần đây chúng ta sẽ được chứng kiến việc Colin Lewis đoạt giải với cây cảnh này.

CÂY DU ANH QUỐC

(Ulmus Procera)

Gốc cây được sưu tầm năm 1987
Hiện tại cây cao 40 cm – chiều ngang 42 cm
Chậu của Tokoname
Tác giả: Colin Lewis

Tác giả đã phát hiện ra gốc cây này ở trên phần ranh giới của một số mảnh vườn. Các lỗ rỗng trên cây là di chứng của những vết thương do những người làm vườn hàng năm vẫn đóng cọc cho đậu leo.

Lúc đầu nó có một thân cây cao tới 4 mét mọc lên từ cạnh đỉnh của thân cây chính.

Hình ảnh như các bạn thấy hiện nay đã được dự liệu ngay từ đầu. Tất cả các nhánh mới được để cho phát triển tự do trong nhiều năm, sau đó được cắt ngắn lại để tạo ra phần đế cho các cành chính.

Có lẽ đây cũng là cách mà các nhà sưu tầm gốc cây vẫn làm để tạo ra những cây bonsai mới!

CÂY THÔNG CHÂU ÂU

(*Larix Deciua*)

Hạt được gieo trên đá vào năm 1984
Chiều cao 68 cm – kể cả đá (biến thể của sa thạch)
Tác giả: Colin Lewis

Một cây con tầm thường và một phiến đá đào lên ngoài vườn...sau một khoảnh khắc rồi rãi và sự hứng khởi bất ngờ xuất hiện!

Cây phát triển bám vào một rãnh ở mặt sau của phiến đá.

Theo tác giả thì nếu chỉ có riêng một mình cây thông con có lẽ nó đã trở thành một cây cảnh mini.

Điểm thành công đặc sắc nhất của tác giả ở đây, theo chúng tôi, là sự phối cảnh tạo hình. Cây dáng thác núi này đã nói lên tất cả những gì mà chính tác giả muốn gửi tới độc giả.

CÂY VÂN SAM HOA VÀNG “NHƯ DÁT NGỌC” (Picea “Little Gem”)

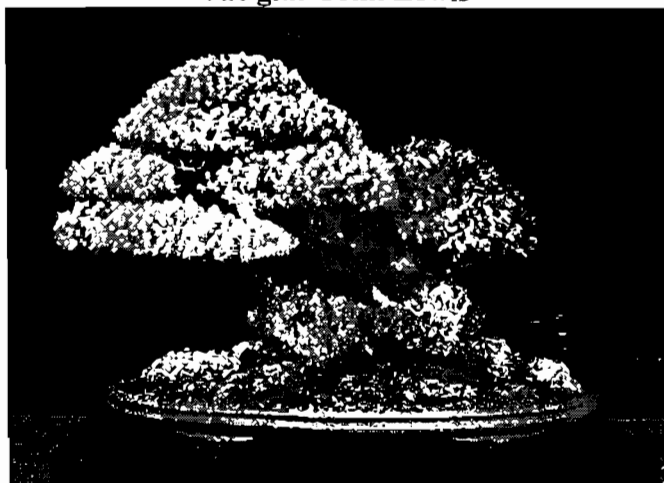
Mua từ vườn cảnh trung tâm năm 1983

Cây nhỏ bên phải là du tàu (cây chiết)

Hiện tại cây cao 36 cm – chiều ngang 56 cm

Chậu: Mansei-en tự làm phỏng theo chậu Nhật

Tác giả: Colin Lewis

Theo tác giả kể lại thì lúc đầu khi những cây này mới được ráp vào với nhau trông chúng không được đẹp, nhưng từ 7-8 năm trở lại đây nó đã làm cho ông rất hài lòng.

Cây trồng trên đá song bố cục khá chặt chẽ, thế vững chãi trong dáng vươn tới mạnh mẽ.

Một sự phối hợp giữa hai cây vốn không được cho là dễ phù hợp lại hóa ra là một thành công đầy bất ngờ!

Thế mới thấy sự sáng tạo là không có giới hạn.

CÂY THÍCH LÁ ĐỎ CỦA NHẬT BẢN

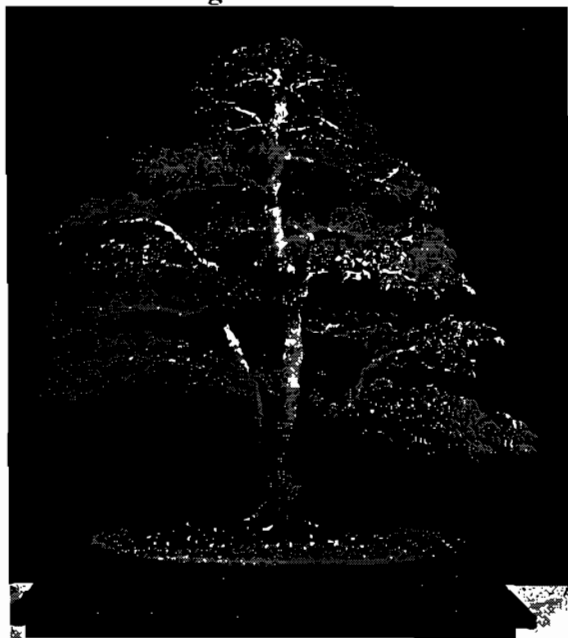
(*Acer Palmatum*)

Mua và nhập khẩu từ Nhật Bản năm 1987

Cây cao 84 cm – ngang 70 cm

Chậu của Bryan Albright

Tác giả: Colin Lewis

Đây là cây nhập khẩu duy nhất trong bộ sưu tập của tác giả, và cũng là cây bonsai hoàn chỉnh duy nhất mà ông đã mua về.

Colin Lewis say mê màu sắc của lá và sự kết hợp của bộ thân cây. Theo ông kể lại, có những năm tán lá cây đỏ rực suốt mùa hè.

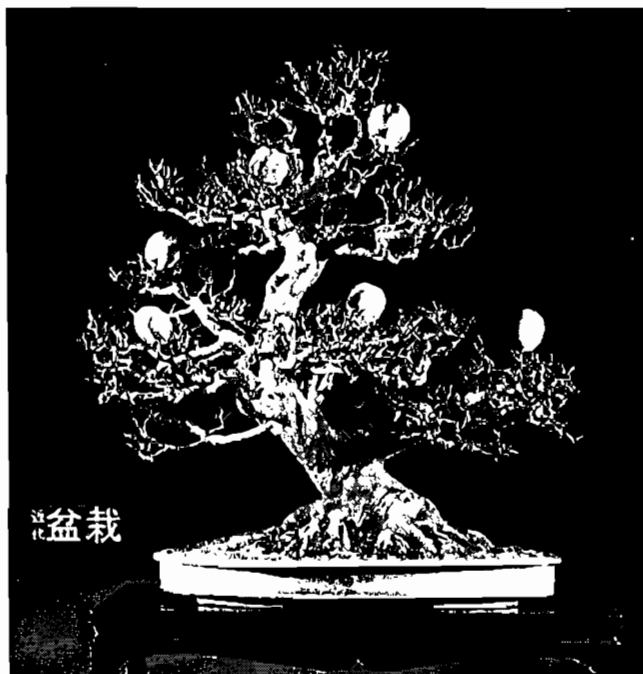
Chiếc rễ nổi phía bên phải là do tác giả ghép bằng phương pháp khâu chỉ (Thread Grafting).

CÂY MỘC QUA TRUNG HOA

(Chines Quince)

Tác giả: Karin

Cây cao 58 cm

Cây mộc qua Trung Hoa là giống cây rụng lá mùa đông và thể hiện một cách vô thức nam tính mạnh mẽ, và đó chính là một trong những nét nổi bật.

Với bộ rễ nổi bám chặt vào đất, một thân cây thấp và dững mãnh khác thường, và cành cây vươn ra khá đẹp là những ưu điểm của cây Bonsai nổi tiếng này.

CÂY CỐI CALIFORNIA

(California Juniperus)

Cây cao: 79 cm

Tác giả: Ernie Kuo, California, USA

Cây cảnh này đã từng đoạt hai giải nhất vào năm 1994: giải nhất tại cuộc thi thiết kế kiểu dáng cây cảnh quốc tế mang tên “**Ben Oki International Design Award**” và giải nhất về phong cách tạo dáng do độc giả tạp chí “**Kindai Bonsai Magazine**”, Nhật Bản bình chọn.

Thành công đáng khâm phục của tác giả là ở khả năng làm gỗ bao thân rất ấn tượng và việc cắt tỉa, bố trí cành nhánh công phu.

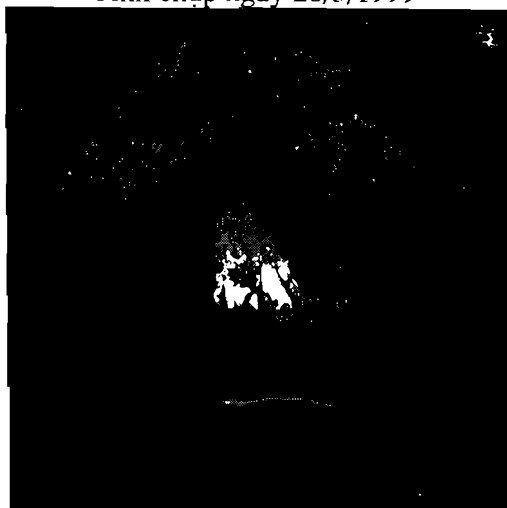
CÂY HOA GIẤY

(*Bougainvillea spectabilis*)

Cây cao 54 cm

Tác giả: Ernie Kuo, California, USA

Ảnh chụp ngày 26/5/1999

Hoa giấy là loại cây khá phổ biến ở miền Nam California. Nó cho hoa đẹp hầu như quanh năm. Tuy nhiên là dạng cây leo nên nó bò ra rất nhanh nếu không được bấm ngọn thường xuyên. Vì thế mà rất nhiều người làm vườn đã quá mệt mỏi với công việc ngắt ngọn và muốn vứt nó ra khỏi vườn nhà mình.

Tác giả đã đem cây giấy này về từ một trong những nhà vườn như vậy.

Theo tác giả thì cây giấy rất dễ phát triển. Một lần, ông đào một cây to và cắt bỏ năm cành lớn, nhưng cây không sao cả. Nghe có vẻ lạ nhưng cắt cành càng lớn thì mầm càng dễ phát triển từ chỗ bị cắt đi. Cắt cây nên tiến hành vào giữa mùa hè.

Là một cây bonsai, cây giấy thường cho hoa nhiều nhất vào mùa xuân, nhưng nó vẫn cho hoa (ít hơn) phần lớn thời gian trong năm.

CÂY DU ANH QUỐC

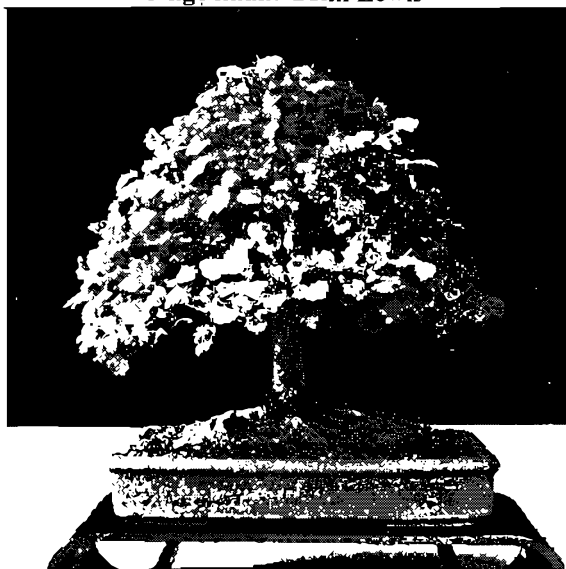
(*Ulmus procera*)

Cây non lấy về năm 1975

Hiện tại cây cao 24cm - chiều ngang 20cm

Cháu của Bryan Albright

Nghệ nhân: Colin Lewis

Tác phẩm đầu tay của ông - và vẫn luôn là tác phẩm mà tác giả yêu thích.

Lá dài từ 7 - 10mm - so với từ 70 - 80mm ở những cây lớn.

Quả là một cây mini - bonsai hoàn hảo và có giá trị, không phải chỉ vì nó là giống cây du - loại cây được xếp vào hàng "Đại gia" trong làng cây cảnh - mà còn bởi vì cây được cắt tỉa rất công phu.

Đường ngang tạo bởi các nhánh phía dưới cùng với ngọn các nhánh phía trên tạo thành một hình vòng cung tương đối đều đặn chuẩn mực. Có thể mới thấy Liên Trí Hưng đã hoàn toàn chính xác khi nói rằng: "Tán cây cũng quan trọng đối với Bonsai như khuôn mặt đối với con người vậy".

CÂY THÔNG XCÔT-LEN

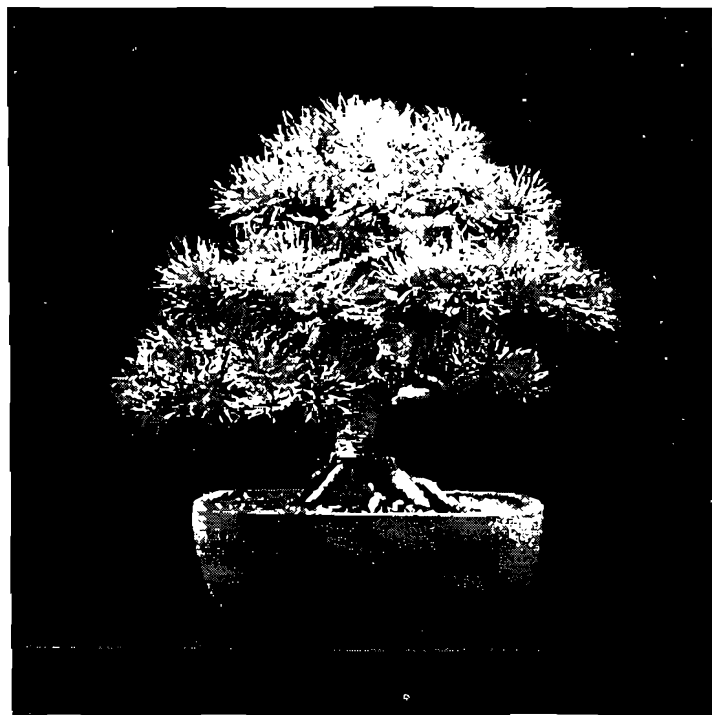
(*Pinus sylvestris*)

Cây non 1990

Hiện tại cây cao 26cm - chiều ngang 26cm

Chậu: Nhật Bản

Nghệ nhân: Colin Lewis

Cây thông xcôt-len này rất hợp với màu sắc của chậu. Dường như cây càng nhỏ thì càng có nhiều chồi non và nhánh vững chãi. Nếu chỉ cần thân cây to hơn một chút, và sẽ có ngày nó trở nên như vậy, thì...

CÂY TÁO GAI

(*Crataegus Monogyna*)

Gieo hạt năm 1975

Hiện tại cây cao 20cm - chiều ngang 22cm

Chậu của Gordon Duffett

Nghệ nhân: Colin Lewis

Tác phẩm thứ hai của Colin Lewis. Hạt được lấy từ một cây con mà tác giả đã trồng trong vườn của cha mình khi ông mới có 7 tuổi! Có một giai đoạn rễ cây bắt đầu bị mục đi do đất quá khô và chậu quá nông, do đó tác giả đã chiết lấy thân cây và giờ đây nó phát triển nhờ vào một bộ rễ mới, khoẻ mạnh. Cấu trúc vỏ là kết quả của kỹ thuật bó rêu tạo dáng nứt nẻ, già cỗi.

Các bạn hãy kiếm một cây táo ta và thử vận dụng kỹ thuật mà Colin Lewis đã áp dụng... biết đâu sau ít năm nữa, bạn cũng có một cây táo Việt Nam...

CÂY CỐI TRUNG QUỐC

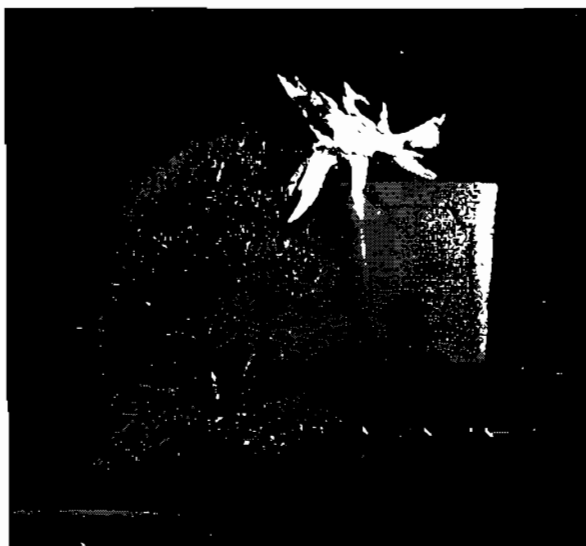
(*Juniperus Chinesis*) .

Bắt đầu cắt cành chiết năm 1983

Hiện tại cây cao 21cm - chiều ngang 12cm

Chậu: Nhật Bản

Nghệ nhân: Colin Lewis

Đây là một trong số nhiều cành chiết tác giả lấy từ một cây trồng trong vườn, sau đó đem trồng trên đất vườn khoảng 7 - 8 năm trước khi cho lên chậu. Ban đầu cây này có hai thân, một trong số đó bị chiết và cắt đi. Thân còn lại được lật nghiêng 90^0 , phần rễ lộ lên và đoạn thân còn sót lại của thân cây đã bị chiết được cạo làm thành jins.

Một kỹ thuật đơn giản và hữu dụng để tạo ra một cây cảnh đẹp.

CÂY CỐI SÂM GIỒNG TÂY BAN NHA

(*Juniperus Sabina*)

Tiếp nhận năm 1993

Hiện tại cây cao 29cm - chiều ngang 28cm

Châu: Nhật Bản

Nghệ nhân: Colin Lewis

Một người bạn của tác giả đã tặng cho ông cây cối này năm 1993. Lúc đó rễ cây rất yếu, vì thế tác giả đã phải mất 3 hay 4 năm chờ đợi để cho rễ phát triển, trước khi có thể bắt tay vào việc cải tạo nó.

Giờ đây cây cối bị khoét rỗng thân này đang tràn đầy sức sống.

Có ba loại cây cối lá sâm ở Tây Ban Nha, và cây này là loại khá thô, tán lá rộng hơn so với các loại khác.

Theo lời kể của tác giả thì khi ông tiến hành tạo dáng cho cây, tâm vóc cây khá cân đối, nhưng để tạo độ dày cần thiết, tác giả đã cho cây phát triển thêm một chút.

Giờ đây, tác giả cho rằng kích thước của tán lá đã trở nên quá lớn và ông đang có ý định loại bỏ cành thấp hơn ở bên phải và thay đổi thiết kế. Colin Lewis muốn được tham khảo ý kiến của độc giả.

CÂY THÍCH

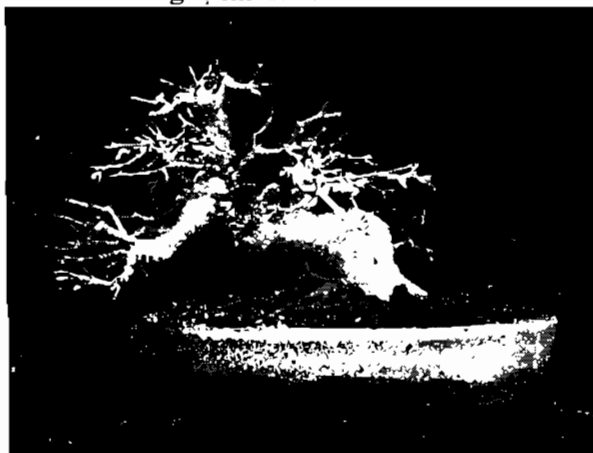
(Acer Campestre)

Gieo hạt năm 1979

Hiện tại cây cao 16 cm - chiều ngang là 21 cm

Chậu của Walsall Studio

Nghệ nhân: Colin Lewis

Với cây thích này Colin Lewis đã từng nhận giải đặc biệt từ ông Saburo Kato - Chủ tịch Hiệp hội Bonsai quốc tế.

Một tác phẩm đầu tay của Colin Lewis. Lúc đầu nó được trồng trên đá.

Tác giả kể lại rằng ông đã rất buồn vì một sai lầm cơ bản của mình khi đem trồng cây thích này lên đỉnh của một hòn đá nhỏ - trông không tự nhiên và ngày càng trở nên ngớ ngẩn. Sau đó, tác giả đã chiết tất cả rễ (chỉ giữ lại phần rễ già sát gốc cây) để cuối cùng có thể bỏ hòn đá đi.

Như các bạn thấy, cây đã được trồng trong chậu mới. Một sự cải thiện đáng kể!

Loại cây thích này có thân màu vàng và vào mùa thu nó cũng cho lá và hoa màu vàng. Một cây mini màu vàng được giải vàng của Chủ tịch Hiệp hội cây cảnh thế giới kể cũng đáng nhớ lắm chứ!

CÂY TÁO ĐẠI VÙNG NAGASAKI

(Nagasaki Crab Apple)

Cây cao 13 cm

Nghệ nhân: Kyosuke Gun & Sachiko

Kích thước quả bằng 2/3 so với cây bình thường

Các nghệ nhân người Nhật có khả năng kết hợp rất tuyệt vời kỹ thuật nông nghiệp và kỹ thuật làm cây cảnh.

Chính họ đã cho cây cảnh thế giới một gương mặt mới.

Nếu có điều kiện, có lẽ tôi cũng muốn được tu nghiệp ở Nhật Bản về kỹ thuật làm Bonsai.

SỔ TAY

NGHỆ NHÂN CÂY CẢNH

Nhà xuất bản Văn hoá thông tin

Chịu trách nhiệm xuất bản

VŨ AN CHUÔNG

Chịu trách nhiệm bản thảo

PHẠM NGỌC LUẬT

Biên tập : Minh Giang- Quỳnh Trang

Vẽ bìa : Hương Thủy

Sửa bản in : Hoàng Anh Tuyên

In 700 cuốn khổ 13x19cm. Tại xưởng in Công ty Mỹ thuật TW

Số 1 Giang Văn Minh- Hà Nội. Số đăng ký KHXB số 1280 cấp ngày 31/10

In xong và nộp lưu chiểu tháng 3. Năm 2003

Giá : 20.000